

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Навчально–науковий інститут економіки і управління

Кафедра фінансів

«До захисту в ЕК»

«До захисту допущено»

Директор інституту

Завідувач кафедри

_____ Олег ШЕРЕМЕТ
(підпис) (ім'я та прізвище)
«__» _____ 2025 р.

_____ Лада ШІРІНЯН
(підпис) (ім'я та прізвище)
«__» _____ 2025 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА**

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)

освітньо–професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування
на тему: **Валютні операції банківської установи**

Виконав: здобувач 4 курсу, групи ФІ–4–14

Кужелюк Мар'яна Петрівна
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

_____ (підпис)

Керівник: Бойко Світлана Василівна
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

_____ (підпис)

Рецензент _____
(ім'я та прізвище)

_____ (підпис)

Я, як здобувачка Національного університету харчових технологій, розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я, не надавала і не одержувала недозволеної допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувачка _____
(підпис)

Київ – 2025 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут (факультет) Навчально-науковий інститут економіки і управління

Кафедра фінансів

Освітній ступінь бакалавр

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр і назва)

Освітньо-професійна програма Фінанси, банківська справа та страхування

(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри фінансів

/Лада ШІРІНЯН/

«___» _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Кужельюк Мар'яні Петрівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Валютні операції банківської установи

керівник проекту (роботи) Бойко С.В., к.е.н., доц.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «01» листопада 2024 р. № 928-КС

2. Строк подання здобувачем роботи 10 червня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи Законодавчі акти та нормативно-правові документи, наукові статті та періодичні видання, підручники, навчальні посібники, монографії, інтернет-ресурси, фінансова звітність, офіційні звіти та огляди

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Розділ 1. Теоретичні основи валютних операцій банківської установи

Розділ 2. Аналіз валютних операцій АТ «ОТП Банк»

Розділ 3. Напрями вдосконалення валютних операцій банківської установи

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

табл. 2.2 Коефіцієнти фінансової стійкості АТ «ОТП Банк», табл. 2.3 Коефіцієнти ділової активності АТ «ОТП Банк», табл. 2.4 Основні коефіцієнти оцінки ефективності управління АТ «ОТП Банк», табл. 2.12 Чутливість валютної позиції до змін обмінного курсу АТ «ОТП Банк» 2021–2022, табл. 2.13 Чутливість валютної позиції до змін обмінного курсу АТ «ОТП Банк» 2022–2023, табл. 2.14 Динаміка коефіцієнтів покриття ліквідністю АТ «ОТП Банк», табл. 3.1 Порівняльна таблиця інструментів хеджування, табл. 3.8 Основні напрямки вдосконалення валютних

операцій, табл. 3.9 Переваги й недоліки автоматизації валютних операцій, табл. 3.10 Переваги й недоліки впровадження міжнародних стандартів комплаєнсу, табл. 3.11 Переваги й недоліки використання фінансових технологій, табл. 3.12 Переваги й недоліки впровадження механізмів управління валютними ризиками, табл. 3.13 Переваги й недоліки використання ІІІ у валютній діяльності

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I	Бойко С.В.		
II	Бойко С.В.		
III	Бойко С.В.		

7. Дата видачі завдання 01 листопада 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1	Вибір теми, написання заяви, отримання завдання і узгодження плану з керівником	01.11.2024	
2	Робота над 1-м розділом та перевірка керівником	до 18.03.2025	
3	Робота над 2-м розділом та перевірка керівником	до 06. 05.2025	
4	Робота над 3-м розділом та перевірка керівником	до 27.05.2025	
5	Оформлення роботи і подання керівникові для проходження попереднього захисту	до 01.06.2025	
6	Попередній захист	03.06.2025	
7	Доопрацювання кваліфікаційної роботи після попереднього захисту, проходження перевірки на плагіат , узгодження змісту доповіді та презентації з керівником, отримання відзивів на роботу	до 06.06.2025	
8	Підпис остаточного варіанту роботи завідувачем кафедри	09.06.2025	

Здобувач

_____ (підпис)

Кужельок М.П

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Бойко С.В.

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Кужельюк М.П. «Валютні операції банківської установи»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. Національний університет харчових технологій, Київ, 2025.

Кваліфікаційна робота присвячена розв’язанню теоретичних, методичних та практичних проблем вдосконалення валютних операцій комерційного банку в умовах волатильності валютного ринку та цифрової трансформації.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел і додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми та сформульовано завдання дослідження.

У першому розділі розкрито сутність валютних операцій комерційних банків, їх класифікацію, особливості регулювання та вплив на фінансову стабільність банку.

Другий розділ присвячено аналізу валютних операцій АТ «ОТП Банк» за 2021–2023 роки, оцінці фінансового стану банку та ефективності управління валютними ризиками.

У третьому розділі обґрунтовано напрями вдосконалення валютних операцій через оптимізацію управління ризиками, впровадження цифрових технологій та міжнародного досвіду.

Ключові слова: *валютні операції, комерційний банк, валютні ризики, хеджування, цифрові технології, штучний інтелект, цифрова гривня, блокчейн.*

ANNOTATION

Kuzhelyuk M.P. «Foreign Exchange Operations of a Banking Institution»

Qualifying work for obtaining the educational degree «Bachelor» in specialty 072 – Finance, Banking, and Insurance. National University of Food Technologies, Kyiv, 2025.

The qualifying work is dedicated to addressing theoretical, methodological, and practical issues of improving the foreign exchange operations of a commercial bank under conditions of currency market volatility and digital transformation.

The work consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references, and appendices.

The introduction substantiates the relevance of the topic and formulates the research objectives.

The first chapter reveals the essence of foreign exchange operations of commercial banks, their classification, regulatory features, and their impact on the bank's financial stability.

The second chapter is devoted to the analysis of foreign exchange operations of OTP Bank JSC for the years 2021–2023, an assessment of the bank's financial condition, and the effectiveness of currency risk management.

The third chapter justifies directions for improving foreign exchange operations through risk management optimization, the implementation of digital technologies, and international experience.

Keywords: *foreign exchange operations, commercial bank, currency risks, hedging, digital technologies, artificial intelligence, digital hryvnia, blockchain*

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ	10
1.1. Сутність та класифікація валютних операцій банківської установи.....	10
1.2. Нормативно–правове регулювання валютних операцій в Україні.....	15
1.3. Особливості функціонування валютного ринку та його вплив на діяльність банків.....	24
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ АТ «ОТП БАНК»	31
2.1. Загальна характеристика діяльності АТ «ОТП Банк».....	31
2.2. Аналіз фінансового стану АТ «ОТП Банк».....	39
2.3. Аналіз валютних операцій АТ «ОТП Банк».....	50
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ	60
3.1 Оптимізація управління валютними ризиками.....	60
3.2. Розвиток цифрових технологій та вдосконалення валютних операцій.....	67
3.3. Впровадження міжнародного досвіду у валютну діяльність банківської установи.....	72
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах глобалізації фінансових ринків та зростання волатильності валютних курсів валютні операції комерційних банків набувають стратегічного значення. Вони є ключовим елементом забезпечення фінансової стабільності, конкурентоспроможності банків та їх здатності адаптуватися до мінливих ринкових умов. В Україні, з урахуванням воєнного стану, інфляційного тиску та жорсткого регулювання валютного ринку, ефективне управління валютними операціями стає критично важливим. Коливання курсу гривні відносно долара США та євро створюють значні фінансові ризики, що впливають на прибутковість і ліквідність банків. У 2022–2023 роках зростання офіційного курсу гривні до провідних валют підкреслило необхідність удосконалення механізмів управління валютними ризиками.

Проблематика валютних операцій є предметом активного дослідження у наукових колах, де аналізується їх роль у зовнішньоекономічній діяльності, корпоративному бізнесі та комплаєнсі. Водночас сучасні тенденції, такі як цифровізація, використання штучного інтелекту, технології блокчейн і впровадження цифрових валют, потребують глибшого вивчення в контексті діяльності українських банків. Ці виклики вимагають комплексного підходу, який поєднує традиційні інструменти хеджування з інноваційними технологіями. Актуальність теми також зумовлена необхідністю адаптації банків до міжнародних стандартів, зокрема щодо протидії відмиванню грошей, та інтеграції цифрових валют центральних банків. Дослідження сприятиме розвитку банківського сектору України, забезпечуючи стабільність фінансової системи в умовах невизначеності.

Науковому аналізу валютних операцій присвятили свої праці такі дослідники, як Андрущенко І. Г., Вітер К. О., Дутчак Р. Р., Заячківська О. В., Макаренко Ю. П., Остапенко Т. Г., Холодна Ю. Є., Шапран Н. С. та інші. Незважаючи на значний внесок у теорію валютних операцій, питання їх

оптимізації в умовах цифрової трансформації та воєнного стану залишаються недостатньо розробленими, що підкреслює актуальність цього дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження валютних операцій АТ «ОТП Банк» та обґрунтування напрямів підвищення їх ефективності.

Для досягнення поставленої мети визначено та розв'язано такі завдання:

- дослідити сутність, види та особливості валютних операцій комерційних банків в умовах сучасного валютного ринку України;
- оцінити фінансовий стан АТ «ОТП Банк»;
- проаналізувати валютні операції АТ «ОТП Банк» та оцінити ефективність управління валютними ризиками;
- обґрунтувати напрями вдосконалення управління валютними ризиками через впровадження синтетичних позицій, опціонів та технологій штучного інтелекту;
- визначити перспективи розвитку валютних операцій на основі впровадження цифрових технологій, зокрема блокчейн та цифрових валют;
- обґрунтувати доцільність використання міжнародного досвіду автоматизації, комплаєнсу та фінтех–інновацій у валютних операціях банку.

Об'єкт дослідження є процес регулювання валютних операцій комерційних банків в умовах нестабільності валютного ринку та цифрової трансформації.

Предмет дослідження є валютні операції банку: механізми їх здійснення, стратегії управління ризиками, впровадження цифрових технологій та адаптація міжнародного досвіду.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи: аналіз і синтез – для вивчення сутності валютних операцій, їх класифікації та регуляторних аспектів; статистичний аналіз – для оцінки фінансового стану АТ «ОТП Банк» та динаміки валютних курсів за 2021–2023 роки; порівняльний аналіз – для оцінки ефективності інструментів хеджування (форварди, ф'ючерси, опціони, свопи, синтетичні позиції); моделювання – для розробки сценаріїв девальвації гривні та оцінки їх

впливу на валютну позицію банку; системний підхід – для обґрунтування комплексних рекомендацій щодо інтеграції цифрових технологій і міжнародного досвіду; графічний та табличний методи – для наочного представлення аналітичних результатів.

Інформаційна база дослідження включає: законодавчі акти: Конституція України, Податковий кодекс України, Закони України «Про валюту і валютні операції», «Про Національний банк України», «Про банки і банківську діяльність», «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»; нормативно–правові акти Національного банку України, зокрема щодо роботи банківської системи в умовах воєнного стану; наукові праці вітчизняних та закордонних авторів з питань валютних операцій, управління ризиками та цифрових технологій; офіційні звіти Національного банку України, фінансова звітність АТ «ОТП Банк», огляди міжнародних організацій та фінансових видань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

1.1. Сутність та класифікація валютних операцій банківської установи

Сучасна банківська система є основою функціонування економіки будь-якої країни, оскільки забезпечує стабільність фінансового ринку, регулює обіг капіталу та сприяє інтеграції держави у світовий фінансовий простір. Важливою складовою банківської діяльності є валютні операції, що забезпечують міжнародні розрахунки, торгівлю валютою та ефективне управління валютними ризиками. Валютні операції включають в себе низку фінансових процесів, як-от купівля–продаж іноземної валюти, міжнародні грошові перекази, інвестиції у валютні активи та операції з хеджування ризиків.

В умовах глобалізації світового ринку та зростання обсягів міжнародної торгівлі важливість валютних операцій зростає. Ці операції відіграють центральну роль у підтримці фінансової стійкості як банківського сектору, так і державних інституцій. Вони також стимулюють економічний прогрес, забезпечуючи контроль за валютними потоками та пом'якшуючи ризики, що виникають через волатильність обмінних курсів. Таким чином, вивчення сутності та класифікації валютних операцій є необхідним для розуміння їхнього впливу на економічну систему, визначення основних механізмів їх функціонування та удосконалення інструментів управління фінансовими потоками.

Розвиток валютних операцій має довгу історію, яка бере свій початок ще з давніх часів, коли між країнами здійснювався бартерний обмін товарами. Найдавніші форми валютних операцій виникли тоді, коли гроші являли собою дорогоцінні метали, зокрема золото й срібло. Купці та торговці, залучені до міжнародної торгівлі, послуговувалися ваговими еквівалентами металів для взаєморозрахунків. З плином часу, разом з розвитком економічних взаємин,

з'явилися перші паперові гроші та кредитні інструменти, що суттєво полегшило проведення міжнародних фінансових розрахунків.

У XIX столітті постало формування золотого стандарту, котрий став ключовим кроком у розбудові валютних операцій. Ця система передбачала, що кожна грошова одиниця мусила бути забезпечена золотом, а її курс визначався пропорційно до масового вмісту благородного металу. Така модель тривала до початку XX століття, але з плином часу вона втратила свою дієвість внаслідок економічних криз і військових протистоянь.

Після Другої світової війни була заснована Бреттон–Вудська система валютного регулювання, яка базувалася на фіксованих валютних курсах, прив'язаних до долара США, що, своєю чергою, мав золоте забезпечення. Однак у 1970–х роках ця система припинила своє існування через нестабільність світової економіки, і більшість держав перейшли до режиму плаваючих валютних курсів, які регулювалися ринковими механізмами попиту та пропозиції.

На сучасному етапі валютні операції зазнають серйозних перетворень завдяки прискореному розвитку фінансових інновацій. Впровадження технології блокчейн відкрило двері для створення стейблкоїнів, таких як Tether (USDT) та USD Coin (USDC), котрі забезпечують стабільність курсу, базуючись на прив'язці до долара США, і широко використовуються для транскордонних розрахунків.

До того ж, центральні банки активно досліджують цифрові валюти центрального банку (CBDC). Зокрема, у Китаї цифровий юань вже тестується для транскордонних платежів, а Європейський центральний банк працює над проектом цифрового євро, що потенційно може спростити валютні операції в межах ЄС.

Ще одна важлива тенденція – використання штучного інтелекту у аналізі валютних ринків. Застосування алгоритмів машинного навчання дозволяє банкам ефективніше прогнозувати зміни валютних курсів та оптимізувати торговельні стратегії. Це, у свою чергу, збільшує ефективність операцій та допомагає зменшити фінансові ризики. Такі інновації відкривають перед

банківською системою нові перспективи, але разом з тим ставлять нові вимоги щодо адаптації до змін у регуляторній сфері.

У науковій літературі існує багато підходів до визначення сутності валютних операцій. Нижче наведено визначення, запропоновані різними дослідниками таблиця 1.1.

Таблиця 1.1

Підходи науковців до визначення сутності валютних операцій

Автор	Визначення валютних операцій
Андрущенко І. Г.	«Валютні операції – це фінансові транзакції, що можуть бути використані як інструмент для легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, через рух валютних цінностей у міжнародних та внутрішніх фінансових системах» [1, с. 8]
Остапенко Т. Г.	«Валютні операції – це складова міжнародних кредитно–розрахункових відносин у корпоративному бізнесі, що включає операції з іноземною валютою для забезпечення зовнішньоекономічної діяльності та фінансових розрахунків між суб’єктами господарювання» [2, с. 94]
Заячківська О. В.	«Валютні операції – це комплекс фінансових дій, спрямованих на забезпечення зовнішньоекономічної діяльності, зокрема шляхом купівлі–продажу іноземної валюти та здійснення міжнародних розрахунків між суб’єктами господарювання» [3, с. 57]
Дутчак Р. Р.	«Валютні операції – це фінансові дії підприємств із іноземною валютою, що відображаються в бухгалтерському обліку та можуть бути предметом правового аналізу під час вирішення господарських спорів із банками» [4, с. 119]
Холодна Ю. Є.	«Валютні операції – це регульована діяльність у рамках валютного регулювання, яка передбачає використання ринкових та адміністративних інструментів для впливу на валютний ринок, стабілізації обмінного курсу та забезпечення функціонування національної економіки, зокрема в умовах воєнного стану» [5]
Шапран Н. С	«Валютні операції – це фінансові транзакції на валютному ринку, які включають купівлю–продаж іноземної валюти, перекази коштів за кордон та операції з криптовалютами, що зазнають значного впливу валютних обмежень і регуляторних заходів центрального банку в умовах війни, спрямованих на стабілізацію курсу гривні та забезпечення фінансової стабільності» [6]
Макаренко Ю. П., Вітер К. О.	«Валютні операції – це фінансові транзакції, що здійснюються на валютному ринку з метою купівлі–продажу іноземної валюти для забезпечення зовнішньоекономічної діяльності, підтримки експортно–імпортних операцій, а також спекулятивних чи інвестиційних цілей, які регулюються центральним банком через валютні інтервенції та інші інструменти для забезпечення стабільності обмінного курсу та валютної безпеки країни» [7, с. 43]

Проведений аналіз підходів науковців до визначення сутності валютних операцій, представлених у таблиці 1.1, дозволяє виокремити їхню багатогранність та значущість у контексті функціонування фінансової системи. Кожен дослідник акцентує увагу на окремих аспектах цього явища, що відображає різноманітність функцій та ролей валютних операцій у економічних процесах. Зокрема, Андрущенко І. Г. [1, с. 8.] звертає увагу на ризики використання валютних операцій у протиправних цілях, таких як легалізація незаконних доходів. Остапенко Т. Г. [2, с. 94] підкреслює їх значення як елемента міжнародних розрахунків у корпоративному секторі, тоді як Заячківська О. В. [3, с. 57] наголошує на ролі цих операцій у забезпеченні зовнішньоекономічної діяльності. Дутчак Р. Р. [4, с. 119] розглядає валютні операції через призму їх обліку та правового регулювання, а Холодна Ю. Є. [5] акцентує на їх регульованому характері в умовах воєнного стану. Шапран Н. С. додає до аналізу сучасний контекст, включаючи вплив криптовалют та валютних обмежень, а Макаренко Ю. П. і Вітер К. О. [7, с. 43] підкреслюють стратегічну роль операцій у забезпеченні валютної безпеки та економічної стабільності.

На основі цих підходів можна узагальнити, що валютні операції є складним економічним явищем, яке охоплює фінансові транзакції, спрямовані на торгівлю іноземною валютою, міжнародні розрахунки, підтримку зовнішньоекономічної діяльності, а також управління фінансовими потоками. Водночас ці операції можуть бути пов'язані з певними ризиками, такими як відмивання коштів, що потребує посиленого регулювання та моніторингу. Наприклад, українські компанії, що займаються експортом сільськогосподарської продукції, активно використовують валютні операції для розрахунків із зарубіжними контрагентами, але при цьому стикаються з необхідністю дотримання вимог фінансового контролю для запобігання порушенням законодавства.

Виходячи з аналізу підходів, представлених у таблиці 1.1, пропонується наступна класифікація валютних операцій за такими ознаками:

За функціональним призначенням:

- операції, пов'язані з фінансовими ризиками (Андрущенко І. Г. [1, с. 8.]), наприклад, транзакції, що потребують посиленого моніторингу для запобігання відмиванню коштів;

- операції для забезпечення міжнародних розрахунків (Остапенко Т. Г. [2, с. 94], Заячківська О. В. [3, с. 57]), такі як розрахунки за експортно–імпортними контрактами;

За економічним змістом:

- зовнішньоторговельні операції, які підтримують експорт та імпорт (Заячківська О. В. [3, с. 57]);

- корпоративні операції, що забезпечують фінансові розрахунки між суб'єктами господарювання (Остапенко Т. Г. [2, с. 94]);

За правовим аспектом:

- операції, що фіксуються в бухгалтерському обліку (Дутчак Р. Р. [4, с. 119]);

- операції, що можуть бути предметом правового аналізу, зокрема під час вирішення спорів із фінансовими установами (Дутчак Р. Р. [4, с. 119]);

За рівнем фінансового контролю:

- регульовані операції, що підлягають нагляду центрального банку та інших регуляторів (Холодна Ю. Є. [5], Макаренко Ю. П., Вітер К. О. [7, с. 43]);

- нерегульовані операції, які можуть залишатися поза увагою регуляторів, зокрема операції з криптовалютами (Шапран Н. С. [6]);

Ця класифікація дозволяє систематизувати валютні операції, виокремлюючи їхні ключові характеристики та підкреслюючи їх значення для фінансової системи. Вона відображає як економічні, так і правові аспекти, а також враховує сучасні виклики, такі як воєнний стан та розвиток цифрових технологій. Зокрема, у 2022–2023 роках валютний ринок України зазнав значних змін через запровадження воєнного стану, що призвело до введення жорстких валютних обмежень Національним банком України (далі – НБУ). Це ускладнило здійснення транскордонних платежів для багатьох суб'єктів господарювання. Проте з 2024 року, завдяки поступовому пом'якшенню регуляторних заходів, зокрема скасуванню деяких лімітів на купівлю валюти для фізичних осіб, обсяги

валютних операцій почали зростати, що свідчить про адаптацію ринку до нових умов.

Валютні операції відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності фінансової системи, підтримці міжнародних економічних зв'язків та управлінні валютними ризиками. Подальший розвиток цього сегменту залежить від упровадження інноваційних технологій, таких як блокчейн і цифрові валюти, вдосконалення нормативно-правової бази, а також посилення міжнародного співробітництва. Зокрема, проєкт цифрової гривні, який активно розробляється в Україні, може стати важливим кроком до модернізації валютних операцій, підвищення їхньої прозорості та ефективності. Усе це сприятиме зміцненню економічної стабільності та конкурентоспроможності України на глобальному фінансовому ринку.

1.2. Нормативно-правове регулювання валютних операцій в Україні

Нормативно-правове регулювання валютних операцій в Україні є однією з найважливіших складових фінансової політики держави, адже воно відіграє визначальну роль у формуванні стабільної економічної системи. Головна мета такого регулювання – гарантувати стабільність валютного ринку, що критично важливо для економічного поступу держави, а також нагляд за рухом капіталу, що унеможливорює безконтрольні фінансові потоки.

Оскільки валютні операції відіграють ключову роль у таких сферах, як міжнародна торгівля, залучення іноземних інвестицій та здійснення різноманітних фінансових транзакцій, їхнє правове регулювання стає необхідним інструментом для забезпечення прозорості, передбачуваності та загальної ефективності фінансової системи України. Основний регулятор валютного ринку в Україні – НБУ, який має широкі компетенції для втілення державної політики в цій області. НБУ не тільки контролює виконання вимог валютного законодавства, а й відповідає за дотримання ключових принципів валютної політики, що сприяє підтримці макроекономічної стійкості.

Оснoву правовoгo регулювання валютних операцій становлять Конституція України, закони, підзаконні акти, а також нормативно–правові документи НБУ. Вони регламентують здійснення валютних операцій, окреслюють права та зобов'язання учасників валютного ринку і передбачають відповідальність за невиконання валютного законодавства. Спеціально, законодавчі акти охоплюють питання валютного контролю, ліцензування фінансових організацій, встановлення офіційного курсу гривні та заходи проти незаконних фінансових операцій таблиця 1.2.

Таблиця 1.2

Основні законодавчі акти, що регулюють валютні операції

Законодавчий акт	Опис
1	2
Конституція України	Стаття 99 визначає гривню як грошову одиницю України, а стаття 41 гарантує право громадян володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, що включає валютні цінності[8].
Закон України «Про валюту і валютні операції» (2018 р.)	Основний закон, що регулює принципи здійснення валютних операцій, визначає режим валютного ринку, правила валютного контролю та заходи валютної лібералізації, зокрема скасування обов'язкового продажу валютної виручки з 2019 року[9].
Закон України «Про Національний банк України»	Визначає повноваження НБУ щодо валютного регулювання, встановлення офіційного курсу гривні, управління міжнародними резервами, здійснення валютного контролю та регулювання цифрових валют (наприклад, проєкт Е–гривні) [10].
Закон України «Про банки і банківську діяльність»	Регулює діяльність банківських установ, їхні операції на валютному ринку (купівля–продаж валюти, безготівкові операції з валютними цінностями, операції з банківськими металами), правила ліцензування валютних операцій, фінансовий моніторинг, а також відповідальність за порушення валютного законодавства[10].
Податковий кодекс України	Визначає податкові аспекти валютних операцій, зокрема правила оподаткування операцій з іноземною валютою та податок на прибуток від курсових різниць[11].
Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом»	Передбачає заходи щодо запобігання відмиванню грошей через валютні операції, встановлює вимоги до ідентифікації учасників валютного ринку та фінансового моніторингу за операціями[12].

1	2
Постанови НБУ	Регулюють порядок проведення валютних операцій, зокрема Постанова НБУ № 18 від 24.02.2022 встановила тимчасові обмеження на валютні операції під час війни, які з 2023 року поступово скасовуються (наприклад, перехід до керованого плаваючого курсу у 2023 році), а також правила купівлі–продажу валюти, ліцензування фінансових установ та вимоги щодо валютного контролю[13].
Закон України «Про платіжні послуги» (2021 р.)	Регулює надання платіжних послуг, зокрема транскордонні перекази в іноземній валюті, використання платіжних систем та електронних грошей для валютних операцій[14].
Угоди з МВФ (програма EFF)	Зобов'язують Україну до поступової лібералізації валютного ринку після стабілізації економіки, зокрема зменшення валютних обмежень (наприклад, скасування лімітів на купівлю валюти фізичними особами у 2024 році) [15].

Аналіз нормативної бази демонструє, що в Україні створено структуровану систему нормативно–правового врегулювання валютних операцій, яка відповідає сучасним викликам фінансового ринку. Ключовими напрямками такого регулювання є підтримка стабільності валютного ринку, полегшення здійснення валютних операцій для підприємств і пересічних громадян, а також посилення контролю за фінансовими потоками для боротьби з відмиванням грошей. Законодавча база активно адаптується до міжнародних стандартів, враховуючи вимоги МВФ в рамках програми EFF, що сприяє інтеграції України у світову фінансову систему. Подальше вдосконалення нормативно–правового регулювання валютних операцій забезпечить більш ефективне функціонування фінансового сектору та підвищить рівень економічної безпеки країни.

НБУ є ключовим органом, що здійснює регулювання валютного ринку країни. Його основне завдання – забезпечення стабільності гривні, нагляд за валютними операціями, управління золотовалютними резервами та підтримка макроекономічної стабільності. Особливо це важливо в умовах воєнних дій, коли НБУ запровадив тимчасові обмеження з метою стабілізації ринку.

В умовах сьогодення валютне регулювання має вирішальне значення для фінансової стабільності держави, особливо зважаючи на виклики війни та волатильність на світових фінансових ринках. Від дієвості політики НБУ залежить не тільки вартість національної валюти, а й інвестиційне середовище, ступінь довіри до банківської сфери та здатність України дотримуватись

міжнародних фінансових зобов'язань. Крім того, НБУ відіграє вирішальну роль у підтримці експортерів та імпортерів через гнучке керування валютними обмеженнями, а також сприяє залученню іноземних інвестицій, що є ключовим фактором для відбудови економіки після завершення війни.

Основні функції НБУ у сфері валютного регулювання визначені Законом України «Про валюту і валютні операції». Ці функції охоплюють встановлення правил валютного ринку, контроль за обігом іноземної валюти, визначення офіційного курсу гривні, управління золотовалютними резервами, а також регулювання цифрових валют (наприклад, проєкт Е–гривні). Крім того, НБУ відповідає за ліцензування валютних операцій, запобігання нелегальному відтоку капіталу та забезпечення стабільності фінансової системи через моніторинг і регулювання діяльності банків та небанківських установ, що здійснюють валютні операції.

Детальний перелік завдань НБУ у сфері валютного регулювання представлений у таблиці 1.3. НБУ є ключовою інституцією, що відповідає за регулювання валютного ринку та підтримання його стабільності. НБУ виконує важливу роль, включаючи формування стратегії валютної політики, наприклад, перехід до керованого плаваючого курсу з 2023 року. Також він здійснює прямий нагляд за діяльністю фінансових установ, що працюють з валютою. Крім того, НБУ активно зосереджується на майбутніх проєктах, серед яких створення цифрової гривні (проєкт Е–гривня), яка може значно вплинути на розвиток фінансової системи.

Таблиця 1.3

Функції НБУ у сфері валютного регулювання

Основні функції НБУ	Опис завдання
1	2
Встановлення та контроль валютного режиму	Визначення правил функціонування валютного ринку, встановлення обмежень або їх лібералізація (наприклад, скасування лімітів на купівлю валюти у 2024 році), регулювання операцій з іноземною валютою [9].
Регулювання операцій з іноземною валютою	Ліцензування банків та фінансових установ, контроль за обмінними пунктами, встановлення правил купівлі, продажу, переказу валюти, а також регулювання транскордонних валютних операцій [11].

1	2
Формування офіційного курсу гривні	Встановлення офіційного курсу гривні на основі міжбанківського валютного ринку у режимі керованого плаваючого курсу (з 2023 року), проведення валютних інтервенцій для коригування курсу [16].
Управління золотовалютними резервами	Формування та використання резервів для підтримки фінансової стабільності, інвестування частини резервів у міжнародні активи (наприклад, державні цінні папери США) [9].
Розробка та впровадження нормативних актів щодо валютного регулювання	Прийняття нормативних документів, що регламентують валютний ринок, встановлення заходів валютного контролю, включаючи тимчасові обмеження (наприклад, під час війни) та їх поступову лібералізацію [11].
Нагляд за діяльністю фінансових установ та контроль за рухом капіталу	Моніторинг валютних операцій банків, виявлення незаконного виведення капіталу у співпраці з Держфінмоніторингом, впровадження заходів для запобігання спекуляціям [10].
Регулювання цифрових валют	Розробка та впровадження цифрової гривні (проект Е-гривня), регулювання операцій з іншими цифровими валютами [17].

Крім того, НБУ активно зосереджується на майбутніх проектах, серед яких створення цифрової гривні (проект Е-гривня), яка може значно вплинути на розвиток фінансової системи.

Одним із пріоритетних завдань НБУ залишається забезпечення стабільності національної валюти. З цією метою застосовуються різноманітні механізми, зокрема валютні інтервенції, що мають на меті корекцію курсу гривні, а також керування золотовалютними резервами, що допомагає забезпечувати фінансову стійкість в періоди економічних кризах. Водночас, НБУ реалізує нагляд за дотриманням валютного законодавства, активно співпрацюючи з Державною службою фінансового моніторингу для виявлення та припинення незаконних фінансових операцій, що є надзвичайно важливим для боротьби з відмиванням грошей.

У нинішніх умовах валютна політика НБУ зазнає значного впливу з боку зовнішніх і внутрішніх викликів, таких як війна, глобальні економічні кризи, фінансові санкції та нестабільність на міжнародних ринках. Для ефективного реагування на ці виклики необхідно забезпечувати гнучкість у регулюванні валютного ринку, проводити виважену монетарну політику та посилювати контроль за рухом фінансових потоків, що є важливими передумовами для економічної безпеки України.

Україна активно залучена до співпраці з ключовими міжнародними фінансовими інституціями, серед яких Міжнародний валютний фонд (далі - МВФ), Світова організація торгівлі (далі - СОТ) та Світовий банк. Ця взаємодія відіграє важливу роль у формуванні валютної стратегії держави та позитивно впливає на економічне зростання. Наприклад, через партнерство з МВФ, Україна може розраховувати на фінансову допомогу, яка обумовлена проведенням реформ, орієнтованих на стабілізацію курсу валюти, спрощення фінансових операцій та поступове скасування валютних обмежень. СОТ сприяє інтеграції України в глобальну економіку, що передбачає полегшення міжнародних фінансових операцій, зокрема шляхом послаблення обмежень для експортерів та імпортерів, а також усунення бар'єрів для руху капіталу. Світовий банк надає фінансування та підтримує структурні зміни у фінансовому секторі, що сприяє зміцненню банківської системи.

Участь України в цих організаціях зобов'язує її поступово адаптувати валютне регулювання до міжнародних стандартів. Це передбачає переорієнтацію на ринкові засоби формування курсу гривні, подібно до того, як було впроваджено керований плаваючий курс у 2023 році, послаблення адміністративних обмежень на валютні операції та формування умов для залучення іноземних інвестицій.

В межах зобов'язань перед МВФ, СОТ та Світовим банком, Україна реалізує поетапну лібералізацію валютного ринку. Зокрема, було спрощено доступ до іноземної валюти як для громадян, так і для підприємств, пом'якшено обмеження на перекази коштів, враховуючи транскордонні операції, та впроваджено ринкові механізми формування курсу гривні. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями сприяє покращенню інвестиційного клімату, залученню іноземних інвесторів та, відповідно, створенню сприятливих умов для економічного розвитку.

МВФ відіграє ключову роль у становленні монетарної політики України, акцентуючи на поступовому пом'якшенні регулювання ринку та мінімізації адміністративного тиску. Як наслідок, Україна відмовляється від суворих лімітів на валютні операції, що стимулює розвиток конкурентного валютного простору.

Крім того, МВФ сприяє переходу до гнучкого валютного курсу, зокрема, запроваджуючи кероване плавання з 2023 року, завдяки чому ринок в значній мірі впливає на вартість гривні.

СОТ зосереджує увагу на спрощенні міжнародних розрахунків і лібералізації валютних операцій, що покращує умови для зовнішньої торгівлі. Відповідно, українські підприємства мають змогу ефективніше здійснювати експортно-імпортні операції, зокрема, спрощувати перекази для оплати імпортованих товарів, без надмірних валютних обмежень.

Світовий банк, зі свого боку, надає фінансову допомогу та кредити, що спрямовані на укріплення фінансової системи України. Це позитивно позначається на стійкості гривні та загальній фінансовій безпеці держави. Зокрема, завдяки підтримці Світового банку впроваджуються проекти у фінансовому секторі, серед яких модернізація банківської інфраструктури, що сприяє зростанню довіри до банківської системи.

Участь України в міжнародних фінансових організаціях має великий вплив на те, як формується наша валютна політика. Вплив міжнародних організацій на валютну політику України можна розглянути в таблиці 1.4. Завдяки співпраці з такими організаціями, як МВФ, СОТ, Світовий банк, а також через виконання вимог FATF, в Україні проводяться важливі реформи.

Таблиця 1.4

Вплив міжнародних організацій на валютну політику України

Міжнародна організація 1	Вплив на валютну політику України 2
МВФ	Вимагає лібералізації валютного ринку, зменшення валютних обмежень (наприклад, скасування лімітів на купівлю валюти у 2024 році), переходу до керованого плаваючого курсу (з 2023 року), а також посилення валютного контролю для боротьби з незаконними операціями. Забезпечує кредитну підтримку для стабілізації гривні.
СОТ	Сприяє спрощенню міжнародних розрахунків (наприклад, полегшення переказів для оплати імпорту), усуненню бар'єрів для руху капіталу та покращенню умов для ведення бізнесу на міжнародному рівні.

1	2
Світовий банк	Фінансує реформи у фінансовому секторі (наприклад, модернізацію банківської інфраструктури), надає кредити для зміцнення фінансової системи, що опосередковано сприяє валютній стабільності та підвищенню рівня довіри до банківської системи.
Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF)	Встановлює стандарти для боротьби з відмиванням грошей, що впливає на посилення валютного контролю та фінансового моніторингу в Україні.

Реформи стосуються спрощення роботи з валютою, поступового зняття обмежень на валютні операції, посилення контролю за фінансовими потоками та наближення до світових економічних стандартів.

Такий спосіб регулювання валюти заохочує іноземні інвестиції, оскільки інвестори спостерігають, що наша фінансова система стає зрозумілішою та безпечнішою. Більше того, це сприяє економічному розвитку. Наприклад, перехід до гнучкого курсу гривні, ініційований у 2023 році, дозволив послабити надмірний державний контроль над валютним ринком, що відповідає загальноприйнятій практиці у світі.

Але медаль має й іншу сторону: з відчиненням економіки виникають нові виклики. Наприклад, наша залежність від світових ринків зростає, і будь-які їхні коливання миттєво даються взнаки. Не виключені й раптові зміни курсу гривні. Для безперебійної роботи всього механізму урядові структури та НБУ мають знайти оптимальне рішення: з одного боку, забезпечити відкритість економіки, а з іншого – запобігти фінансовим негараздам.

Якщо узагальнити, то нормативно-правова база, яка регулює валютні операції в Україні, відіграє важливу роль у тому, щоб економіка залишалася стабільною і могла інтегруватися у світову систему. У нас уже є міцна основа для цього – це і Конституція України, і спеціальні закони, і постанови НБУ, і міжнародні угоди, про які йшлося в таблиці 1.2. Усе це працює на те, щоб гривня залишалася стабільною, щоб рух грошей був під контролем, щоб не було незаконних фінансових схем, щоб бізнесу було зручно працювати, а також щоб розвивалися нові напрями, наприклад, цифрові валюти, як-от проєкт Е-гривня.

НБУ – це головна установа, яка відповідає за те, щоб усе в цій сфері було в порядку. В таблиці 1.3, НБУ займається багатьма речами: визначає правила для валютного ринку, слідкує за золотовалютними резервами, видає ліцензії банкам, встановлює курс гривні, працює над цифровими валютами і перевіряє, щоб фінансові операції були законними. Ці заходи критично важливі для підтримання економічної стабільності та фінансової безпеки держави

Співпраця з міжнародними організаціями, такими як МВФ, СОТ, Світовий банк і FATF, серйозно впливає на те, як Україна регулює валютний ринок. Наприклад, МВФ вимагає поступової лібералізації та надання більшої волі ринковим механізмам – цей тренд проявився у переорієнтації на керований плаваючий курс у 2023 році. СОТ сприяє оптимізації міжнародних фінансових транзакцій, спрощуючи умови ведення бізнесу з іноземними партнерами. Світовий банк надає фінансування для реформування банківської сфери, що стабілізує гривню.

Результатом цієї співпраці стало те, що Україна потроху робить валютний ринок більш відкритим. Наприклад, у 2024 році зняли обмеження на купівлю валюти, що спростило доступ до неї. Паралельно, залучення іноземних інвесторів теж стало простіше, адже вони бачать, як ринок стає більш відкритим та зрозумілим. Проте, як і будь-який процес, це має свої сторони: ми стаємо чутливішими до економічної ситуації в світі загалом, і не виключені різкі коливання валютних курсів.

Підсумовуючи, варто зазначити, що регулювання валютного ринку Україною має визначальне значення. Від злагодженості дій держави та НБУ залежить здатність країни утримувати рівновагу між відкритою економікою та захистом від ризиків. Подальше вдосконалення законодавства, дотримання міжнародних норм, посилення контролю над валютними операціями та розвиток інноваційних напрямків, зокрема цифрових валют, сприятиме підвищенню стійкості фінансової системи, її стабільності та економічному зростанню.

1.3. Особливості функціонування валютного ринку та його вплив на діяльність банків

Сучасна світова економіка демонструє значну інтеграцію та взаємозалежність фінансових систем світу. Враховуючи це, валютний ринок виступає визначальним чинником, що забезпечує безперешкодне переміщення капіталу, регулює курси валют та сприяє фінансовій стабільності на рівні окремих держав. Діяльність валютного ринку справляє вплив на багато фінансових інституцій, серед яких ключова роль належить банкам. Саме банки здійснюють більшість частку валютних операцій, гарантуючи клієнтам можливість обміну валют, проведення міжнародних розрахунків, а також надання фінансових інструментів для управління валютними ризиками.

Важливість валютного ринку зростає разом із збільшенням обсягів міжнародної торгівлі та фінансових трансферів. Значні обсяги операцій засвідчують високий ступінь взаємозалежності світової економіки від стабільної роботи валютного ринку. У цьому зв'язку вивчення специфіки його діяльності та впливу на діяльність банків стає надзвичайно актуальним.

Валютний ринок – це система економічних відносин, що виникають у процесі купівлі–продажу іноземної валюти та фінансових активів, номінованих у різних валютах. Його функціонування забезпечує ліквідність фінансової системи, стабільність обмінних курсів і сприяє ефективному розподілу ресурсів між країнами.

Основними учасниками валютного ринку є центральні банки, комерційні банки, брокерські компанії, інвестиційні фонди, корпорації та фізичні особи. Центральні банки здійснюють валютні інтервенції та монетарну політику з метою підтримки стабільності національної валюти. Комерційні банки виступають посередниками, надаючи клієнтам різноманітні валютні операції. Корпорації використовують валютний ринок для розрахунків за міжнародними угодами, а інвестори – для спекулятивних операцій чи диверсифікації своїх портфелів.

За організаційною структурою валютний ринок поділяється на міжбанківський та біржовий сегменти. Міжбанківський ринок виступає ключовим каналом проведення валютних операцій. Переважна частина угод укладається безпосередньо між фінансовими інституціями через онлайн торговельні майданчики. До таких належать, наприклад, SWIFT, Reuters Dealing та EBS. Біржовий сегмент представляють валютні біржі.

Функціонування валютного ринку визначається сукупністю макроекономічних, політичних і фінансових факторів. Ці фактори безпосередньо впливають на обсяг попиту та пропозиції валют, на обмінні курси та загальну стабільність фінансової системи.

У таблиці 1.5 наведено основні фактори впливу та їхній вплив на валютний ринок. Функціонування валютного ринку значно впливає на діяльність банків, адже останні регулярно здійснюють валютні операції, обслуговують міжнародні платежі та оперують фінансовими інструментами, що дають змогу клієнтам проводити транзакції у різних валютах. Це стосується не тільки купівлі–продажу валюти, а й більш комплексних операцій, як–от гарантування міжнародних угод чи організація грошових переказів для великих підприємств.

Валютний ринок надзвичайно чутливо реагує на коливання в світовій економіці, політиці та інших зовнішніх чинниках, а його нестійкість здатна суттєво вплинути на діяльність банків та інших фінансових інституцій.

Таблиця 1.5

Фактори, що впливають на функціонування валютного ринку

Фактор	Характер впливу
1	2
Макроекономічні показники	Рівень інфляції, темпи зростання ВВП, торговельний баланс формують фундаментальний попит і пропозицію національної валюти. Наприклад, висока інфляція в Україні (наприклад, 26,6% у 2022 році) знизилася довіру до гривні, зменшивши її попит [18].
Політична стабільність	Політична невизначеність, конфлікти або зміни урядів можуть спричинити волатильність валютного ринку. Наприклад, війна в Україні, що триває з 2022 року, призвела до різких коливань курсу гривні (з 29,25 до 36,57 грн/USD у липні 2022 року) [19].

1	2
Монетарна політика	Дії центральних банків, зокрема зміна облікових ставок та валютні інтервенції, впливають на вартість валюти. Наприклад, підвищення облікової ставки НБУ до 25% у червні 2022 року стимулювало приплив іноземних інвестицій, що тимчасово зміцнило гривню, а інтервенції НБУ стабілізували курс [20].
Світові фінансові кризи	Глобальні економічні потрясіння можуть зумовити відтік капіталу та різку зміну валютних курсів. Наприклад, під час фінансової кризи 2008–2009 років інвестори виводили кошти з країн із економіками, що розвиваються, як Україна, що послабило гривню (з 5,05 до 8,00 грн/USD) [21].
Рівень відсоткових ставок	Вищі ставки в певній країні приваблюють інвесторів, збільшуючи попит на її валюту, тоді як зниження ставок може спричинити відтік капіталу, послаблюючи валюту. Наприклад, підвищення ставки ФРС США у 2023 році посилює долар, що вплинуло на курс гривні [22].
Ціни на сировину	Зміни цін на експортні товари, такі як зерно чи метал, впливають на приплив валюти та обмінний курс. Наприклад, зростання цін на зерно у 2021 році (до \$300 за тону) збільшило валютні надходження в Україну, зміцнивши гривню [23].
Геополітичні ризики та санкції	Геополітичні конфлікти чи санкції обмежують доступ до валюти, спричиняючи її девальвацію та зменшуючи приплив капіталу. Наприклад, війна в Україні та санкції проти Росії у 2022 році послабили гривню через відтік капіталу та обмеження торгівлі [24].
Спекулятивна активність	Спекулятивні операції інвесторів можуть викликати короткострокові коливання валютних курсів. Наприклад, у 2023 році спекулятивні операції на міжбанківському ринку призвели до тимчасового зростання курсу долара в Україні на 4,3% [25].

Сьогоднішні обставини демонструють, що навіть незначні трансформації у глобальному економічному просторі здатні справити вагомий вплив на валютні ринки, оскільки вони виступають своєрідним показником економічної стійкості.

Одним з ключових викликів, з якими стикаються фінансові установи в сучасних умовах, є валютний ризик, спричинений змінами обмінних курсів. Ці зміни можуть бути результатом широкого спектру чинників, включаючи політичну нестабільність, економічні потрясіння та спекулятивні дії інвесторів, що проілюстровано в таблиці 1.5. Наприклад, у 2022 році банки Європейського Союзу зазнали значних збитків через коливання курсу євро до долара, що змусило їх переглянути стратегії управління ризиками, зосереджуючись на більш обережному підході до валютних операцій. В Україні ситуація була не менш драматичною: у 2022 році, на початку війни, курс гривні різко впав з 29,25 до 36,57 грн за долар протягом кількох місяців. Це створило серйозні труднощі для банків, оскільки багато з них мали великі валютні зобов'язання, а клієнти

почали активно купувати іноземну валюту, що ще більше посилює тиск на гривню.

Разом з тим, фінансові установи не лише зазнають труднощів, але й мають змогу відчутно збільшити прибутки від валютних операцій, що робить цю сферу діяльності однією з найпривабливіших. Приміром, згідно з інформацією від Європейського центрального банку, у 2024 році банки Європи отримали 22 мільярди євро прибутків від валютних операцій, що стало вагомим джерелом доходів в умовах економічної нестабільності. В Україні, згідно з даними НБУ, прибутки банків від валютних операцій також збільшуються, оскільки потреби в іноземній валюті серед населення та бізнесу залишаються стійкими, зокрема в умовах війни та економічних коливань. Проте, зростання волатильності, зумовлене різними факторами, як–от спекулятивні операції чи геополітичні ризики, може викликати проблеми для банків. Наприклад, у 2023 році спекулятивні операції на міжбанківському ринку в Україні спричинили короткочасне зростання курсу долара на 4,3%, що ускладнило роботу банків, які не встигли вчасно змінити свої валютні позиції. Це підкреслює важливість ефективного контролю валютних ризиків, адже без належного управління банки можуть зіткнутися з фінансовими труднощами, що вплине на їхню стабільність та довіру з боку клієнтів.

До того ж, банки виконують критично важливу функцію, підтримуючи ліквідність валютного ринку та його безперебійне функціонування, навіть у непростих обставинах. Вони виступають маркет–мейкерами, постійно надаючи котирування валют та здійснюючи операції для клієнтів, забезпечуючи можливість купівлі або продажу валюти в будь–який час. Це особливо актуально у періоди турбулентності, коли попит на валюту може стрімко зростати, а пропозиція – скорочуватися через відтік капіталу чи обмеження торгівлі, як це було в Україні після початку бойових дій та запровадження санкцій.

Крім того, фінансові установи активно використовують спеціалізовані фінансові інструменти, зокрема форварди, ф'ючерси або свопи, аби допомогти своїм клієнтам мінімізувати валютні ризики. Наприклад, в Україні під час війни банки масово почали пропонувати форвардні контракти, котрі дають змогу

клієнтам зафіксувати обмінний курс валюти на майбутнє, захищаючи їх від стрімких коливань курсу гривні, які стали звичним явищем у 2022–2023 роках.

Ці інструменти не просто полегшують життя клієнтам, а й дають змогу банкам утримувати клієнтську довіру, що, у свою чергу, сприяє посиленню їхніх позицій у банківському секторі.

Валютний ринок має суттєвий вплив на функціонування банків, визначаючи величину валютного ризику, прибутковість фінансових операцій, ліквідність та вимоги щодо відповідності нормативним актам. Дослідження демонструють, що зміни обмінних курсів можуть відкривати нові фінансові перспективи, скажімо, через збільшення доходів від валютних операцій, проте одночасно вони породжують небезпеки у формі курсових ризиків, збільшення витрат на їх управління або ускладнення кредитної діяльності. Наприклад, в Україні, через війну та запроваджені санкції у 2022 році, було зафіксовано значне збільшення волатильності гривні, що вплинуло не тільки на фінансові результати банків, але й на рівень довіри клієнтів, які масово здійснювали купівлю валюти.

В таблиці 1.6 можемо ознайомитися з ключовими аспектами впливу валютного ринку на функціонування банків, серед яких ризику, прибутки, ліквідність та вплив валютного регулювання. Довіра клієнтів є важливим фактором, адже НБУ постійно коригує ринок, намагаючись стабілізувати його у складні періоди.

Функціонування валютного ринку визначається низкою чинників, що включають макроекономічні показники, політичну стабільність, дії центральних банків, а також величину відсоткових ставок. Ці фактори здатні викликати значну волатильність, що безпосередньо впливає на фінансову стабільність банківських організацій.

Скажімо, спекулятивні операції або геополітичні ризики, прикладом яких є ситуація в Україні, створюють додаткові труднощі для банків, зобов'язуючи їх залучати більше ресурсів для використання інструментів хеджування, серед яких форвардні контракти.

Аспекти впливу валютного ринку на банківську діяльність

Аспект впливу	Опис
Валютний ризик	Коливання обмінних курсів можуть створювати значні валютні ризики для банків, особливо якщо вони мають великі валютні зобов'язання. В Україні у 2022 році через війну курс гривні був девальвований НБУ з 29,25 до 36,57 грн/USD (21 липня 2022 року), що посилює валютні ризики для банків, особливо тих, які мали значні зобов'язання в іноземній валюті[26].
Доходи від валютних операцій	Банки отримують значний прибуток від валютних транзакцій та фінансових інструментів, що є важливим джерелом доходів у нестабільні періоди. Наприклад, у 2024 році європейські банки заробили 22 мільярди євро від валютних операцій. В Україні доходи банків від таких операцій зростають через високий попит на валюту, але волатильність, як-от зростання курсу долара на 3,46% у 2023 році через спекуляції, може створювати проблеми[27].
Ліквідність ринку	Банки відіграють ключову роль у забезпеченні ліквідності валютного ринку, діючи як маркет-мейкери та пропонуючи котирування валют. Наприклад, в Україні під час війни банки активно підтримували ліквідність, пропонуючи котирування для гривні, незважаючи на відтік капіталу та обмеження торгівлі через санкції[28].
Валютне регулювання	Зміни у валютному регулюванні можуть впливати на операційну діяльність банків, змушуючи їх адаптуватися до нових правил. Наприклад, НБУ у 2022 році ввів обмеження на валютні операції, щоб стабілізувати ринок, що вплинуло на обсяги транзакцій банків. У 2023 році ці обмеження частково послабили, але банки все ще повинні дотримуватися лімітів на валютні позиції[29].
Вплив на кредитну діяльність	Нестабільність валютного ринку ускладнює видачу кредитів в іноземній валюті, адже коливання курсів підвищують ризик неповернень. Наприклад, в Україні після 2014 року НБУ обмежив валютне кредитування через девальвацію гривні, і ця тенденція посилювалася у 2022 році через війну[30].
Витрати на управління ризиками	Банки змушені витратити значні кошти на інструменти хеджування (форварди, свопи) та системи управління ризиками через нестабільність ринку. Наприклад, в Україні банки активно використовували форвардні контракти у 2022–2023 роках, щоб захистити клієнтів від стрибків курсу гривні, що збільшило їхні операційні витрати[31].
Довіра клієнтів	Нестабільність валютного ринку може підірвати довіру клієнтів до банків, особливо в кризові періоди. Наприклад, у 2022 році в Україні через різке падіння гривні багато клієнтів почали масово скуповувати валюту, що посилює тиск на банки та знизило довіру до банківської системи[32].

Скажімо, спекулятивні операції або геополітичні ризики, прикладом яких є ситуація в Україні, створюють додаткові труднощі для банків, зобов'язуючи їх залучати більше ресурсів для використання інструментів хеджування, серед яких форвардні контракти.

Для банків валютний ринок – це водночас джерело ризиків та вікно можливостей. Нестабільність на ринку, з іншого боку, може ускладнювати надання валютних позик та зменшувати клієнтську довіру. Через це банкам необхідні гнучкість та ефективне управління.

Банківська система відіграє надважливу роль у підтримці платоспроможності валютного ринку. Вони гарантують клієнтам доступ до валюти та надають інструменти для хеджування ризиків.

Разом з тим, банки зобов'язані перманентно реагувати на зміни в валютному регулюванні. Приклад цьому – Україна, де НБУ в період 2022–2023 років запроваджував та пом'якшував обмеження на валютні операції, аби стабілізувати ринок.

Отже, щоб банки успішно функціонували сьогодні, ключовим є їхня здатність оперативно реагувати на коливання валютного ринку, грамотно управляти ризиками, пристосовуватися до регуляторних змін та зміцнювати довіру клієнтів. У глобальному вимірі, де економічна турбулентність та політична нестабільність, як–от війна в Україні чи санкції, трапляються все частіше, ці вміння стають надзвичайно важливими для підтримки фінансової стійкості банківських організацій.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ АТ «ОТП БАНК»

2.1. Загальна характеристика діяльності АТ «ОТП Банк»

Акціонерне товариство «ОТП БАНК» є банком зі 100% іноземним капіталом. 1 червня 2006 року було підписано угоду про продаж 100% акцій банку угорському Відкритому акціонерному товариству «Національний Ощадний і Комерційний Банк» (надалі – «ОТР Bank Plc.» або «Материнський Банк»).

Юридична адреса та місцезнаходження банку: Україна, 01033, м. Київ, вул. Жилянська, 43. Країна реєстрації – Україна.

АТ «ОТП Банк» у своїй діяльності керується Законами України «Про банки та банківську діяльність», «Про акціонерні товариства», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, іншим чинним законодавством України, а також нормативно–правовими актами НБУ та інших органів виконавчої влади.

Станом на 31 грудня 2023 та 2022 років єдиним акціонером АТ «ОТП Банк» виступає ОТР Bank Plc. («ОТП Група»), юридична особа за законодавством Угорщини, розташована за адресою: Угорщина, 1051, м. Будапешт, вул. Надор, 16.

Материнський банк ОТР Bank Plc. є універсальним банком з повним спектром послуг для корпоративних і приватних клієнтів. ОТП Група є провідною фінансовою групою на угорському банківському ринку, яка надає послуги у сфері страхування, нерухомості, факторингу, лізингу та управління інвестиційними та пенсійними фондами. ОТР Bank Plc. був заснований в 1949 році як державний ощадний банк. Наприкінці 1990 року банк було реорганізовано в публічну компанію з обмеженою відповідальністю та перейменовано у Національний Ощадний і Комерційний банк. Після

приватизації, що розпочалася в 1995 році, частка держави в капіталі банку зменшилась до однієї привілейованої («золотої») акції. Наразі більшою частиною акцій банку володіють вітчизняні та іноземні інвестори – приватні та інституційні.

АТ «ОТП Банк» здійснює свою діяльність за допомогою регіональної мережі, що складається із 72 безбалансових операційних відділень (2022: 73 відділень) (на базі чотирьох з них працюють регіональні дирекції, зареєстровані НБУ), та регіональної дирекції Київського регіону, створеної в організаційній структурі Головного офісу банку. Станом на 31 грудня 2023 року кількість працівників банку становить 2064 осіб (2022: 2213 осіб).

Ліцензії та дозволи банку. На підставі ліцензії НБУ №191 від 5 жовтня 2011 року банк надає повний спектр банківських послуг.

Відповідно до чинного законодавства і на підставі відповідних ліцензій Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, АТ «ОТП Банк» може здійснювати депозитарну діяльність зберігача цінних паперів та професійну діяльність на фондовому ринку з торгівлі цінними паперами: брокерську діяльність, дилерську діяльність та андеррайтинг. АТ «ОТП Банк» не здійснює діяльність у сфері матеріального виробництва, торгівлі, страхування, крім виконання функцій страхового посередника. Банк є повним учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [33].

Завдяки чітко окресленій стратегії, потужній підтримці материнської компанії OTP Bank Plc. та повній відповідності нормам українського законодавства, АТ «ОТП Банк» досяг вагомих результатів у розширенні своєї присутності на українському ринку. З самого початку своєї діяльності банк пройшов через важливі етапи, що визначили його сучасну структуру, асортимент продуктів та конкурентні переваги. Ці етапи відображають як трансформацію АТ «ОТП Банк» у відповідь на зміни в економіці, так і його прагнення до інновацій та орієнтованості на клієнта. В таблиці 2.1 представлені ключові етапи розвитку АТ «ОТП Банк», які ілюструють його еволюцію від локальної фінансової установи до одного з провідних гравців у банківському секторі України.

Основні етапи розвитку АТ «ОТП Банк»

Рік	Подія
1997	Підписано договір про створення «Райффайзенбанк Україна»
1998	Офіційна реєстрація банку НБУ
2006	Перейменування банку на «ОТП Банк» після входження до OTP Bank Plc.
2010	Запровадження онлайн-банкінгу для фізичних осіб
2015	Активний розвиток корпоративного банкінгу та факторингових послуг
2018	Впровадження мобільного додатку OTP Smart
2020	Оптимізація мережі відділень та фокус на цифровізацію
2022	Розширення цифрових послуг та підвищення рівня кібербезпеки
2024	Впровадження штучного інтелекту в банківські сервіси

АТ «ОТП Банк» будує свою стратегію на довгострокову перспективу. Вона передбачає постійне вдосконалення сервісу для клієнтів, розширення спектру цифрових послуг, посилення контролю за ризиками та підвищення рівня фінансової стабільності. Головна мета банку – утримувати лідерські позиції в роздрібному та корпоративному банківському секторах. Цей намір підтверджується стабільно високими фінансовими показниками та здатністю протистояти економічним коливанням. Завдяки надійній підтримці материнської компанії та інтеграції передових фінансових технологій, АТ «ОТП Банк» зберігає конкурентну перевагу на українському фінансовому ринку.

АТ «ОТП Банк» продовжує впровадження новітніх технологій у банківську сферу, зокрема розвиток сервісів на основі штучного інтелекту для автоматизації процесів обслуговування клієнтів та оцінки ризиків. У планах банку також розширення спектру екосистемних фінансових послуг, інтеграція з фінтех-компаніями, запуск цифрових продуктів для малого та середнього бізнесу.

З огляду на світові економічні тенденції, АТ «ОТП Банк» має намір посилити захист від кіберзагроз та інтегрувати технології блокчейн з метою підвищення прозорості та безпеки фінансових транзакцій. До того ж,

передбачається інтенсивне розширення партнерства з міжнародними фінансовими організаціями, що дозволить залучити додаткове фінансування та розширити можливості клієнтів у доступі до фінансових ресурсів.

АТ «ОТП Банк» побудований на чіткій організаційній структурі, що гарантує ефективне керівництво та високоякісне обслуговування клієнтів. Фундаментом цієї структури є Наглядова рада, відповідальна за контроль над діяльністю банку та затвердження стратегічних планів, а також Правління, яке керує поточною діяльністю та формулює фінансову й кредитну стратегії. Центральний офіс координує роботу всіх підрозділів та відділень, тоді як регіональні відділення забезпечують клієнтів банківськими послугами на всій території України.

Наглядова рада АТ «ОТП Банк» – це колегіальний орган, який відповідає за нагляд та захист інтересів вкладників, кредиторів і акціонерів. Її повноваження визначаються законодавством та статутом банку. Рада здійснює контроль за діяльністю Правління, забезпеченням дотримання нормативних вимог та внутрішніх правил. Не беручи безпосередньої участі в оперативному управлінні, Наглядова рада має право проводити перевірки облікових даних та діяльності керівних структур.

Серед ключових обов'язків Наглядової ради – аналіз річного фінансового звіту, оцінка пропозицій стосовно розподілу прибутку та розгляд щорічного звіту Правління. Також вона створює спеціалізовані комітети, як–от Комітет з питань аудиту, Комітет з управління ризиками та Комітет з питань винагороди, які займаються деталізованим вивченням відповідних питань перед їх розглядом на засіданнях Наглядової ради. За результатами кожного року Наглядова рада звітує перед Загальними зборами акціонерів про свою діяльність.

До складу Наглядової ради входять:

- Андраш Кухарскі– голова Наглядової ради;
- Тамаш Катона, Золтан Тотматьяш, Аттіла Іштван Молнар, Марк Салай – члени Наглядової ради;
- Ласло Пелле, Шандор Ваці, Марія Ілона Тарнаине Шаруди – незалежні члени Наглядової ради.

Правління АТ «ОТП Банк», будучи виконавчим органом, зосереджується на щоденному керуванні банківською діяльністю. Воно підконтрольне як Загальним зборам акціонерів, так і Наглядовій раді, гарантуючи виконання їхніх ухвал.

Основні функції Правління включають створення річного бюджету та стратегічних планів розвитку, їхнє узгодження з Наглядовою радою та наступне втілення. Стратегія розвитку банку окреслює ключові продукти, послуги, ринки та сфери діяльності, необхідні для досягнення конкурентної переваги. Ця стратегія враховує також потреби банку у фінансових, технологічних та кадрових ресурсах.

Наглядова рада затверджує стратегію розвитку відповідно до ключових напрямів діяльності, визначених Загальними зборами акціонерів, а Правління відповідає за її виконання та коригування відповідно до змін ринкової ситуації. Регулярно, а також за запитом Наглядової ради, Правління надає звіти про фінансовий стан банку та виконання стратегічних планів. Щонайменше раз на квартал відбуваються спільні засідання Правління та Наглядової ради [34].

АТ «ОТП Банк» також зобов'язаний щорічно проходити незалежний аудит своєї фінансової звітності відповідно до вимог НБУ, стандартів аудиту та етики, затверджених Аудиторською палатою України. За підсумками року Правління готує звіт про свою діяльність, який розглядає Наглядова рада, а потім подає свої висновки на розгляд Загальних зборів акціонерів.

В АТ «ОТП Банк» працює постійний підрозділ управління ризиками, що безпосередньо підпорядковується та звітує перед Наглядовою радою. Його головне завдання – розробка та впровадження внутрішніх регламентів і процедур щодо управління ризиками, враховуючи стратегічні орієнтири та політики, які затверджує Наглядова рада.

Крім того, АТ «ОТП Банк» утворив спеціальний підрозділ для контролю за відповідністю нормативним вимогам (комплаєнс). Цей підрозділ відповідає за відповідність діяльності банку поточному законодавству, внутрішнім правилам та міжнародним стандартам. До його обов'язків належить моніторинг взаємовідносин банку з клієнтами та партнерами з метою запобігання

незаконним операціям. Також підрозділ контролює механізм конфіденційного повідомлення про порушення або неналежну поведінку та управляє ризиками, пов'язаними з конфліктом інтересів. Значна увага приділяється захисту особистих даних.

Обидва підрозділи працюють у межах внутрішніх процедур банку, підзвітні Наглядовій раді та виконують свої обов'язки відповідно до чинного законодавства.

Основними напрямками діяльності банку є: корпоративний бізнес, що спеціалізується на обслуговуванні юридичних осіб, пропонуючи фінансові інструменти, кредитування та факторинг, і роздрібний бізнес, орієнтований на фізичних осіб, де клієнти можуть скористатися депозитами, кредитами, платіжними картками та онлайн-банкінгом.

Не менш значущим є департамент інформаційних технологій та цифрового банкінгу. Він відповідає за створення та підтримку цифрових продуктів, зокрема, мобільного додатку OTP Smart, а також за забезпечення кібербезпеки всіх банківських операцій. організаційна структура АТ «ОТП Банк» є ефективною та добре продуманою, що забезпечує стабільне управління та якісне обслуговування клієнтів. Наглядова рада виконує контрольні функції, затверджує стратегію розвитку та аналізує фінансову звітність, тоді як Правління здійснює оперативне управління, визначає фінансову політику та розробляє стратегічні плани розвитку банку. Головний офіс координує діяльність усіх підрозділів, а регіональні відділення забезпечують доступність банківських послуг по всій території України (рис 2.1).

Регіональна присутність банку поширена, гарантуючи клієнтам з різних українських міст безперешкодний доступ до банківських сервісів. Водночас спостерігається скорочення кількості працівників за останній період, що може бути наслідком оптимізації штату, впровадження автоматизованих систем чи внутрішньої реструктуризації. Загалом, організаційна структура управління АТ «ОТП Банк» виглядає збалансованою, об'єднуючи стратегічний нагляд Наглядової ради з поточним менеджментом Правління, що позитивно впливає на

фінансову стабільність, відповідність регуляторним нормам та конкурентоспроможність на ринку фінансових послуг.

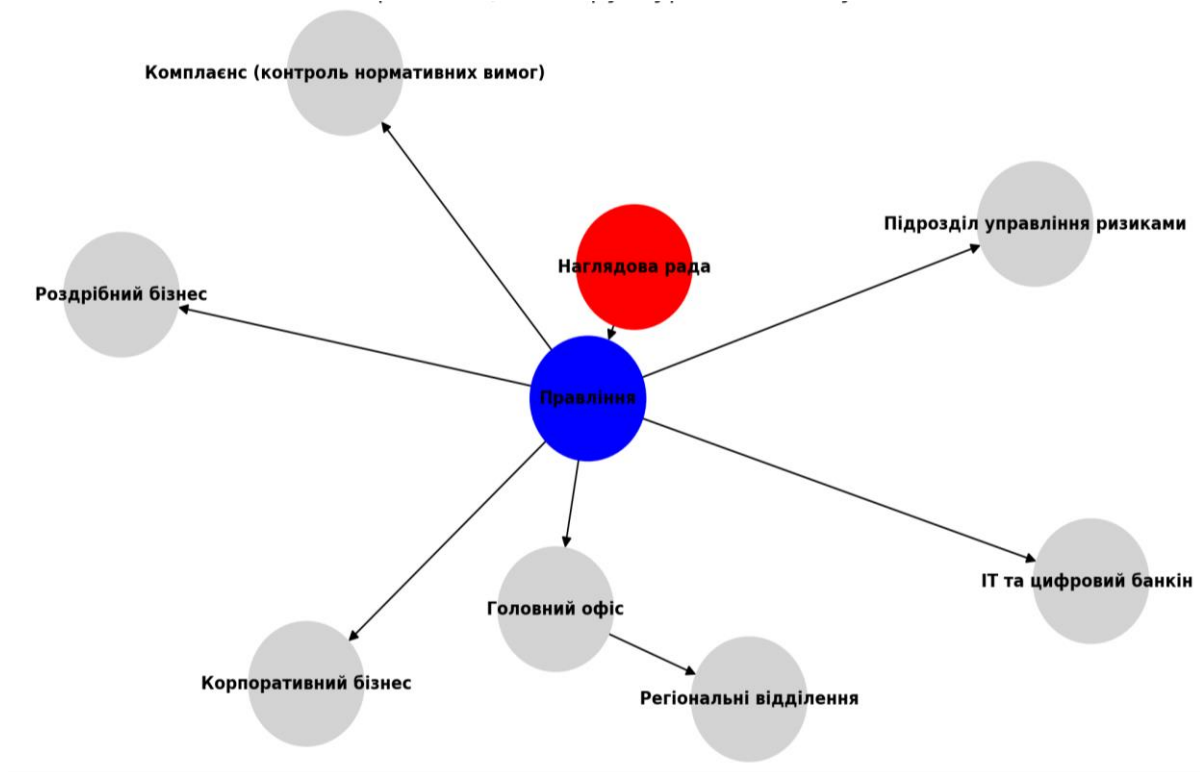

Рис. 2.1. Організаційна структура АТ «ОТП Банк»

АТ «ОТП Банк» виступає одним із ключових комерційних банків України, пропонуючи широкий вибір фінансових сервісів для приватних клієнтів та бізнесу. Маючи значний досвід, впроваджуючи інновації та керуючись ефективною стратегією розвитку, банк невпинно укріплює свої позиції, пристосовуючись до поточних потреб клієнтів та змін у фінансовому середовищі.

Збільшення запитів на кредитні пропозиції, цифрові сервіси та інвестиційні можливості спонукає банк до постійного оновлення послуг, презентуючи привабливі умови та сучасні технології. Наприклад, АТ «ОТП Банк» інтенсивно розвиває онлайн–банкінг, вдосконалює умови надання кредитів та укріплює свої позиції у корпоративному сегменті, що сприяє входженню до рейтингу найстійкіших фінансових інституцій держави.

АТ «ОТП Банк» надає широкий спектр банківських послуг як для фізичних осіб, так і для корпоративних клієнтів. У роздрібному сегменті основний акцент робиться на кредитних продуктах, депозитних програмах, платіжних картах і

дистанційному банкінгу. Для бізнесу банк пропонує вигідні рішення з фінансування, управління грошовими потоками та торговельного фінансування.

АТ «ОТП Банк» пропонує широкий спектр кредитних продуктів, що включають споживчі кредити, іпотеку, автокредити та кредитні картки. Споживчі кредити надаються на будь-які потреби клієнтів – від купівлі техніки до оплати освіти чи подорожей. Їхньою перевагою є швидкість отримання та мінімальні вимоги до документів. Іпотечні кредити дозволяють придбати нерухомість на вигідних умовах із тривалим строком погашення та можливістю дострокового погашення без штрафів. Для автомобілістів передбачені автокредити, що дають можливість придбати новий або вживаний транспортний засіб у кредит з гнучкими умовами виплат.

Кредитні картки від банку – це зручність та фінансова свобода. Вони дають змогу користуватися грошима протягом пільгового періоду, а також отримувати кешбек та вигоди від партнерів. Великим попитом користуються преміальні картки, що відкривають доступ до додаткових можливостей, як-от страхування під час мандрівок та послуги консьєрж-сервісу.

Депозитні продукти мають різновиди: строкові депозити, ощадні рахунки та депозити, які можна поповнювати. Строкові депозити виділяються високими відсотками та гарантують клієнтам стабільний прибуток протягом визначеного терміну. Ощадні рахунки дають можливість клієнтам вільно розпоряджатися коштами у будь-який час, не втрачаючи при цьому нараховані відсотки, що є зручним варіантом для тих, хто хоче зберігати кошти з можливістю ними користуватися.

Платіжні картки банку представлені дебетовими й преміальними типами, гарантуючи оперативний доступ до грошей та надаючи змогу використовувати безконтактні розрахунки. Інтернет-банкінг OTP Smart відкриває доступ до проведення фінансових операцій віддалено, роблячи простішим управління фінансами. Разом з цим, банк приділяє особливу увагу розвитку безконтактних платежів, гарантуючи клієнтам швидкість і безпеку здійснення оплат.

Корпоративні клієнти АТ «ОТП Банк» мають доступ до різноманітних фінансових інструментів, що сприяють зростанню бізнесу та оптимізації

фінансових операцій. Кредитні продукти для бізнесу включають фінансування обігових коштів, агрокредитування та лізинг. Фінансування обігових коштів допомагає компаніям покривати поточні витрати, забезпечуючи безперервну діяльність. Агрокредити розроблені з урахуванням потреб сільськогосподарських підприємств, надаючи фінансування на придбання сільгосптехніки, посівного матеріалу та інших необхідних ресурсів. Лізингові програми дозволяють підприємствам оновлювати обладнання, уникнувши великих одноразових фінансових навантажень.

Розширене касово–операційне обслуговування передбачає відкриття поточних рахунків, адміністрування платежів і реалізацію зарплатних проєктів. Поточні рахунки надають змогу оперативно здійснювати фінансові операції, а зарплатні проєкти дають підприємствам змогу полегшити процес виплати заробітної плати співробітникам. Крім того, банк пропонує фінансування торговельних операцій, включаючи акредитиви та банківські гарантії, які гарантують безпечні міжнародні розрахунки.

АТ «ОТП Банк» утримує провідні позиції на фінансовому ринку України завдяки комплексному підходу до надання банківських послуг, що охоплюють потреби як фізичних, так і юридичних осіб. Різноманітність продуктів, від кредитних ліній і депозитних програм до платіжних карток та рішень для бізнесу, сприяє стабільному збільшенню прибутків, що є фундаментом фінансової стабільності та здатності конкурувати. Через багаторічну практику, інтеграцію передових технологій та виважену стратегію розвитку, банк ефективно реагує на сучасні ринкові зміни, пропонуючи клієнтам привабливі умови та передові цифрові платформи.

2.2. Аналіз фінансового стану АТ «ОТП Банк»

Фінансовий стан АТ «ОТП Банк» демонструє його спроможність ефективно розпоряджатися активами, зобов'язаннями та власним капіталом, гарантуючи прибутковість і мінімізуючи ризики. Розбір діяльності банку

протягом 2021–2023 років має на меті оцінку головних показників, як–от фінансова стабільність, ділова активність та ефективність управління. Такий розбір дає змогу не тільки оцінити поточний стан установи, але й виявити тенденції розвитку, можливі ризики та перспективи для зростання.

Задля ґрунтовного розуміння фінансового стану, дослідимо основні коефіцієнти, представлені у таблицях, розпочинаючи з показників фінансової стабільності таблиця 2.2.

Таблиця 2.2

Коефіцієнти фінансової стійкості АТ «ОТП Банк»

Показник	Роки			Абсолютне відхилення,			Рекомендоване значення [35, с. 210]
	2021	2022	2023	2022–2021	2023–2022	2023–2021	
Коефіцієнт надійності	0,19	0,19	0,15	–0,01	–0,04	–0,05	≥ 5% (0,05)
Коефіцієнт «фінансового важеля»	5,16	5,32	6,82	0,16	1,51	1,66	1–20% (0,01–0,20)
Коефіцієнт достатності капіталу	0,22	0,22	0,17	0,00	–0,05	–0,05	≥ 10% (0,10)
Коефіцієнт залежності банку	0,65	0,56	0,53	–0,09	–0,03	–0,11	12–15% (0,12–0,15)
Мультиплікатор капіталу	6,56	6,64	8,63	0,07	2,00	2,07	15–50% (0,15–0,50)

Коефіцієнт надійності рекомендоване значення: $\geq 5\%$ (0,05).

Динаміка: 2021 року: 0,19 (19%) – значно вище рекомендованого рівня. 2022 року: 0,19 (19%) – стабільний показник, відповідає нормі. 2023 року: 0,15 (15%) – зниження на 0,04 порівняно з 2022 роком, але все ще вище норми.

Коефіцієнт надійності, який відображає здатність банку покривати ризики власним капіталом, залишався значно вище рекомендованого значення (0,05) протягом усього періоду. Також показав тенденцію до зниження, впавши з показника 0,19 у 2021 році до позначки 0,15 у 2023 році (–0,05). Це може вказувати на збільшення частки ризикових активів порівняно з обсягом власного капіталу.

Коефіцієнт «фінансового важеля» рекомендоване значення: 1–20% (0,01–0,20).

Динаміка: 2021 року: 5,16 – у межах норми. 2022 року: 5,32 – незначне зростання на 0,16. 2023 року: 6,82 – суттєве зростання на 1,51 порівняно з 2022 роком.

Цей коефіцієнт показує співвідношення залучених коштів до власного капіталу. Значення перебувають у межах рекомендованого діапазону, але зростання у 2023 році вказує на збільшення залежності від зовнішнього фінансування. Це може підвищувати ризики, якщо ринкові умови погіршаться, але наразі показник залишається прийнятним.

Коефіцієнт достатності капіталу рекомендоване значення: $\geq 10\%$ (0,10).

Динаміка: 2021 року: 0,22 (22%) – значно вище норми. 2022 року: 0,22 (22%) – стабільний показник. 2023 року: 0,17 (17%) – зниження на 0,05.

Коефіцієнт достатності капіталу, який вказує на здатність банку покривати потенційні збитки, залишався вище рекомендованого рівня (0,10) протягом усього періоду. Проте зниження у 2023 році може бути пов'язане зі зростанням активів або зменшенням капіталу. Показник все ще відповідає нормі, але тенденція зниження потребує моніторингу.

Коефіцієнт залежності банку рекомендоване значення: 12–15% (0,12–0,15).

Динаміка: 2021 року: 0,65 (65%) – значно вище норми. 2022 року: 0,56 (56%) – зниження на 0,09. 2023 року: 0,53 (53%) – подальше зниження на 0,03.

Цей коефіцієнт відображає частку залучених коштів у загальних зобов'язаннях. Значення суттєво перевищують рекомендований діапазон, що вказує на високу залежність від зовнішнього фінансування. Позитивною є тенденція до зниження, але показник залишається далеким від норми, що може створювати ризики в умовах нестабільності.

Мультиплікатор капіталу рекомендоване значення: 15–50% (0,15–0,50).

Динаміка: 2021 року: 6,56 – значно вище норми. 2022 року: 6,64 – незначне зростання на 0,07. 2023 року: 8,63 – суттєве зростання на 2,00.

Мультиплікатор капіталу показує, скільки разів активи перевищують власний капітал. Усі значення значно перевищують рекомендований діапазон, що свідчить про агресивну стратегію використання капіталу. Зростання у 2023

році вказує на підвищення фінансового ризику, оскільки банк активно нарощує активи за рахунок залучених коштів.

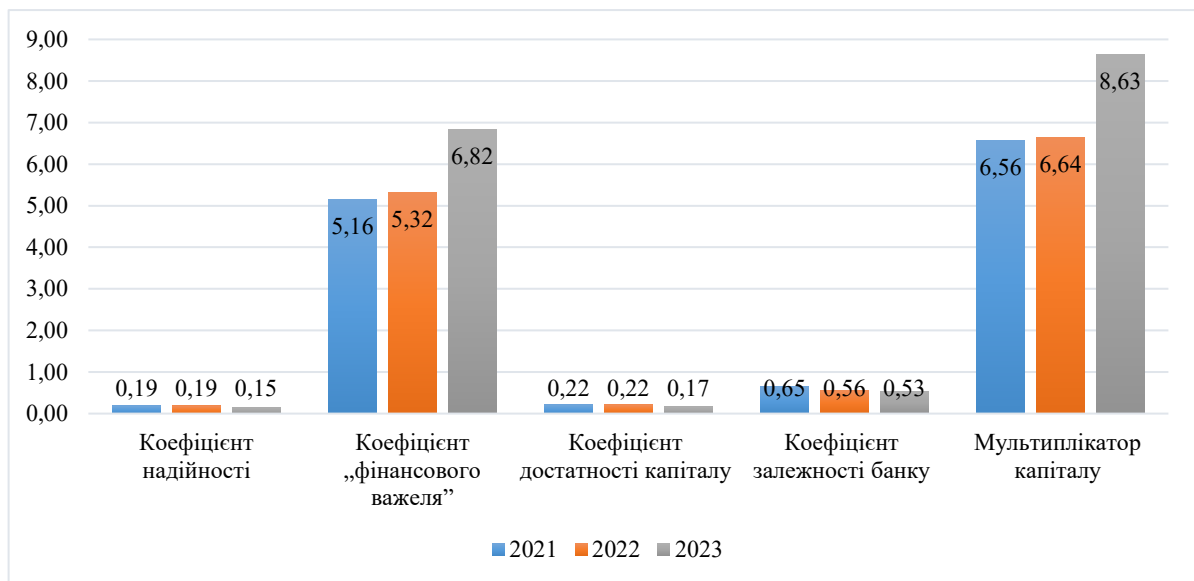

Рис. 2.2. Коефіцієнти фінансової стійкості АТ «ОТП Банк» за 2021–2023 роки

Коефіцієнт надійності капіталу продовжують перевищувати встановлені норми, що засвідчує наявність стійкої капітальної основи, водночас їхнє зниження у 2023 році може сигналізувати про збільшення ризиків або зменшення обсягу капіталу. Коефіцієнт фінансового важеля утримується в межах нормативних значень, хоча простежується його поступове збільшення. Відзначається позитивна тенденція до зниження коефіцієнта залежності банку, що сприяє зменшенню залежності від зовнішніх фінансових джерел. Цей аналіз демонструє, що АТ «ОТП Банк» володіє міцним фінансовим фундаментом, але потребує підвищеної уваги до управління ризиками, зумовленими значною залежністю від залучених коштів та певним зниженням ключових показників у 2023 році.

На основі попереднього аналізу фінансової стійкості АТ «ОТП Банк» за 2021–2023 роки, де було виявлено міцну капітальну базу з певними ризиками через високу залежність від залучених коштів, перейдемо до оцінки ділової активності. Показники ділової активності, представлені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.2

Коефіцієнти ділової активності АТ «ОТП Банк»

Показник	Роки			Абсолютне відхилення			Рекомендоване значення [35, с. 213]
	2021	2022	2023	2022-2021	2023-2022	2023-2021	
Коефіцієнт активності залучення ресурсів	0,81	0,81	0,85	0,01	0,04	0,05	80–85% (0,80–0,85)
Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів	0,000025	0,000004	0,000192	-0,000021	0,000188	0,000167	> 1% (0,01)
Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	0,13	0,14	0,19	0,01	0,05	0,06	40–50% (0,40–0,50)
Коефіцієнт активності використання зобов'язань у дохідних активах	0,63	0,65	0,67	0,02	0,02	0,04	≥ 50% (0,50)
Коефіцієнт активності залучення коштів у кредитний портфель	0,80	0,92	1,46	0,12	0,54	0,66	80–90% (0,80–0,90)
Коефіцієнт кредитної активності	0,79	0,70	0,46	-0,09	-0,24	-0,33	65–75% (0,65–0,75)

Коефіцієнт активності залучення ресурсів рекомендоване значення: 80–85% (0,80–0,85).

Динаміка: 2021 року: 0,81 (81%) – у межах норми. 2022 року: 0,81 (81%) – стабільний показник. 2023 року: 0,85 (85%) – зростання на 0,04, досягнення верхньої межі норми.

Цей коефіцієнт відображає частку зобов'язань у структурі пасивів, що вказує на здатність банку залучати ресурси для фінансування діяльності. Значення перебувають у рекомендованому діапазоні протягом усього періоду, а зростання у 2023 році до верхньої межі норми свідчить про оптимальну ефективність залучення ресурсів. Це позитивна тенденція, яка забезпечує стабільне фінансування операцій.

Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів рекомендоване значення: > 1% (0,01).

Динаміка: 2021 року: 0,000025 (0,0025%) – значно нижче норми. 2022 року: 0,000004 (0,0004%) – зниження на 0,000021. 2023 року: 0,000192 (0,0192%) – зростання на 0,000188, але все ще нижче норми.

Цей показник показує залежність банку від міжбанківських кредитів. Усі значення значно нижче рекомендованого рівня, що свідчить про мінімальне використання міжбанківського ринку як джерела фінансування. Це знижує ризики ліквідності, але може обмежувати гнучкість у залученні додаткових ресурсів. Зростання у 2023 році є незначним і не наближає показник до норми, що може вказувати на консервативну стратегію.

Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів рекомендоване значення: 40–50% (0,40–0,50).

Динаміка: 2021 року: 0,13 (13%) – значно нижче норми. 2022 року: 0,14 (14%) – зростання на 0,01. 2023 року: 0,19 (19%) – зростання на 0,05.

Цей коефіцієнт відображає частку строкових депозитів, які є стабільним джерелом фінансування. Значення залишаються значно нижче рекомендованого діапазону, що може вказувати на недостатнє залучення довгострокових депозитів.

Коефіцієнт активності використання зобов'язань у дохідних активах рекомендоване значення: $\geq 50\%$ (0,50).

Динаміка: 2021 року: 0,63 (63%) – вище норми. 2022 року: 0,65 (65%) – зростання на 0,02. 2023 року: 0,67 (67%) – подальше зростання на 0,02.

Цей показник показує, наскільки ефективно зобов'язання спрямовуються на створення дохідних активів. Значення перевищують рекомендований рівень протягом усього періоду, а стабільне зростання свідчить про покращення ефективності управління ресурсами. Це позитивно впливає на прибутковість банку.

Коефіцієнт активності залучення коштів у кредитний портфель рекомендоване значення: 80–90% (0,80–0,90).

Динаміка: 2021 року: 0,80 (80%) – на нижній межі норми. 2022 року: 0,92 (92%) – зростання на 0,12, перевищення норми. 2023 року: 1,46 (146%) – значне зростання на 0,54, суттєве перевищення норми.

Цей коефіцієнт відображає частку залучених коштів, спрямованих у кредитний портфель. Значне перевищення норми у 2023 році свідчить про агресивну кредитну політику, що може підвищувати доходи, але також збільшує кредитні ризики.

Коефіцієнт кредитної активності рекомендоване значення: 65–75% (0,65–0,75).

Динаміка: 2021 року: 0,79 (79%) – вище норми. 2022 року: 0,70 (70%) – зниження на 0,09, у межах норми. 2023 року: 0,46 (46%) – зниження на 0,24, нижче норми.

Цей коефіцієнт показує частку кредитів у загальних активах. Зниження у 2023 році нижче рекомендованого діапазону може вказувати на скорочення кредитної активності, можливо, через обережнішу кредитну політику або погіршення якості кредитного портфеля. Це може негативно вплинути на дохідність від кредитування.

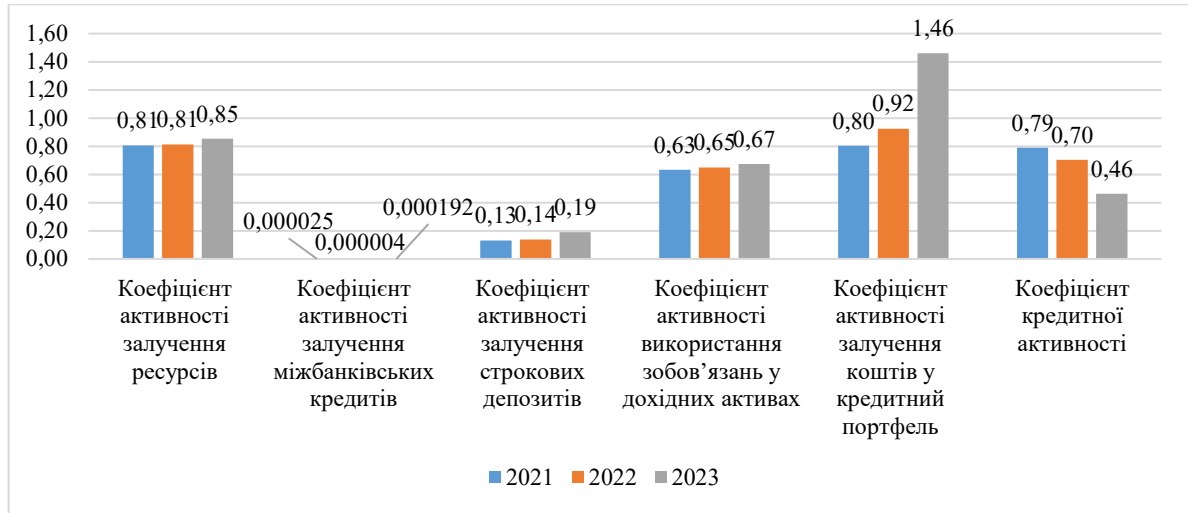

Рис. 2.3. Коефіцієнти ділової активності АТ «ОТП Банк» за 2021–2023 роки

Коефіцієнт активності залучення ресурсів відповідає рекомендованому діапазону, а у 2023 році досягає верхньої межі, що свідчить про ефективне залучення коштів. Коефіцієнт використання зобов'язань у дохідних активах стабільно зростає і перевищує норму, що вказує на високу ефективність управління ресурсами. Низька залежність від міжбанківських кредитів знижує ризики ліквідності. Коефіцієнт залучення строкових депозитів значно нижче норми, що може створювати ризики для довгострокової ліквідності. Значне перевищення норми коефіцієнта залучення коштів у кредитний портфель у 2023 році вказує на підвищені кредитні ризики. Зниження коефіцієнта кредитної активності нижче рекомендованого рівня у 2023 році може обмежувати дохідність.

Попередній аналіз діяльності АТ «ОТП Банк» за період з 2021 по 2023 рік продемонстрував ефективність у залученні фінансових ресурсів та їх розміщенні у прибуткові активи. Проте, помітне скорочення кредитної активності та перевищення нормативних показників залучення коштів до кредитного портфеля у 2023 році сигналізують про можливі фінансові виклики. Для всебічного оцінювання фінансового здоров'я банку, критично важливо проаналізувати ефективність управління, яка визначає його здатність забезпечувати прибуток та покривати операційні витрати. Показники ефективності управління, наведені у таблиці 2.4.

Основні коефіцієнти оцінки ефективності управління АТ «ОТП Банк»

Показник	Роки			Абсолютне відхилення			Рекомендоване значення [35, с. 218]
	2021	2022	2023	2022–2021	2023–2022	2023–2021	
Загальний рівень рентабельності	32,35	41,52	6,64	9,16	–34,88	–25,71	> 0
Окупність витрат доходами	165,43	202,75	108,79	37,32	–93,96	–56,64	> 0
Рентабельність активів	2,76	3,74	0,59	0,98	–3,14	–2,17	> 1 %
Рентабельність капіталу	18,11	24,82	5,13	6,71	–19,69	–12,98	> 15 %
Чиста процентна маржа	7,90	7,86	8,75	–0,04	0,89	0,85	≥ 4,5 %

Загальний рівень рентабельності рекомендоване значення: > 0.

Динаміка: 2021 року: 32,35% – значно вище норми. 2022 року: 41,52% – зростання на 9,17. 2023 року: 6,64% – різке зниження на 34,88.

Цей показник демонструє, наскільки ефективно банк перетворює доходи на чистий прибуток. У 2021–2022 роках високі значення свідчать про сильну прибутковість, що може бути результатом ефективного управління доходами та витратами. Однак у 2023 році різке зниження може вказувати на зменшення чистого прибутку, можливо, через зростання витрат або скорочення доходів від кредитної діяльності. Показник залишається вище норми, але тенденція зниження є тривожною і потребує уваги.

Окупність витрат доходами рекомендоване значення: > 0.

Динаміка: 2021 року: 165,43% – значно вище норми. 2022 року: 202,75% – зростання на 37,32. 2023 року: 108,79% – зниження на 93,96.

Цей коефіцієнт відображає ефективність управління витратами відносно доходів. Високі значення у 2021–2022 роках вказують на значне перевищення доходів над витратами, що свідчить про високу операційну ефективність. Зниження у 2023 році, хоча й залишає показник вище норми, може бути пов'язане зі зростанням витрат або скороченням доходів, що корелює зі

зниженням кредитної активності. Це вимагає оптимізації витрат для відновлення попередніх рівнів.

Рентабельність активів (ROA) рекомендоване значення: $> 1\%$ (0,01).

Динаміка: 2021 року: 2,76% – вище норми. 2022 року: 3,74% – зростання на 0,98. 2023 року: 0,59% – зниження на 3,14, нижче норми.

Рентабельність активів вказує на те, наскільки ефективно банк використовує свої активи. У 2021–2022 роках показник значно перевищував норму, що свідчить про високу результативність активів. Однак у 2023 році значення впало нижче рекомендованого рівня, що може бути пов'язане зі зниженням прибутку через скорочення кредитної активності або зростання проблемних активів. Це критичний сигнал для перегляду стратегії управління активами.

Рентабельність капіталу (ROE) рекомендоване значення: $> 15\%$ (0,15).

Динаміка: 2021 року: 18,11% – вище норми. 2022 року: 24,82% – зростання на 6,71. 2023 року: 5,13% – зниження на 19,69, нижче норми.

Рентабельність капіталу показує, наскільки ефективно банк використовує власний капітал для генерації прибутку. У 2021–2022 роках високі значення вказують на значну прибутковість для акціонерів. Різке зниження у 2023 році нижче рекомендованого рівня свідчить про суттєве скорочення прибутку, що може бути пов'язане зі зниженням доходів від кредитування або зростанням витрат. Це вимагає заходів для підвищення прибутковості капіталу.

Чиста процентна маржа рекомендоване значення: $\geq 4,5\%$ (0,045).

Динаміка: 2021 року: 7,90% – вище норми. 2022 року: 7,86% – незначне зниження на 0,04. 2023 року: 8,75% – зростання на 0,89.

Цей показник відображає ефективність процентних операцій, які є основним джерелом доходу банку. Значення стабільно перевищують рекомендований рівень, а зростання у 2023 році вказує на покращення прибутковості від процентних активів, можливо, завдяки вищим процентним ставкам або кращому управлінню кредитним портфелем. Це позитивний аспект, який частково компенсує зниження інших показників.

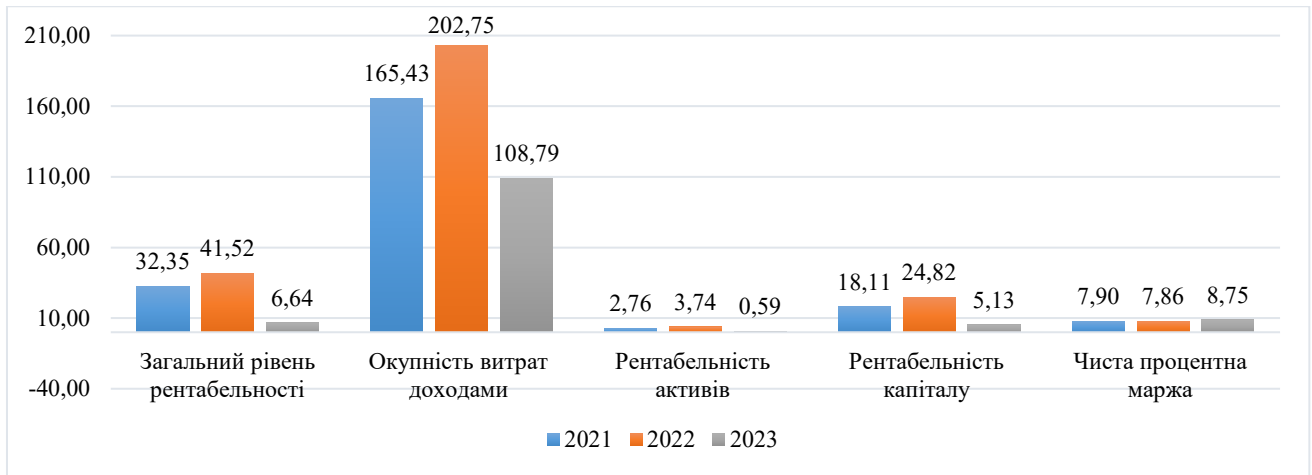

Рис. 2.4 Коефіцієнти оцінки ефективності управління АТ «ОТП Банк» за 2021–2023 роки

Чиста процентна маржа стабільно перевищує норму, а її зростання у 2023 році свідчить про ефективність процентних операцій. Загальний рівень рентабельності та окупність витрат доходами, попри зниження у 2023 році, залишаються вище рекомендованих значень, що вказує на базову прибутковість. Різке зниження рентабельності активів і капіталу у 2023 році нижче рекомендованих рівнів свідчить про погіршення прибутковості, що може бути пов'язане зі скороченням кредитної активності або зростанням витрат. Значне зниження окупності витрат доходами у 2023 році вказує на потребу в оптимізації витрат.

Цей аналіз показує, що АТ «ОТП Банк» має міцну основу в процентних операціях, але потребує термінових заходів для відновлення рентабельності активів і капіталу, а також оптимізації витрат, щоб повернутися до попередніх рівнів ефективності управління.

Аналіз ефективності управління АТ «ОТП Банк» за період 2021–2023 роки, наведений у таблиці 2.3, засвідчив, що банк утримує стабільні позиції у сфері процентних операцій, але у 2023 році зазнав значного зменшення рентабельності активів та капіталу. Це може бути наслідком зменшення прибутків або збільшення витрат.

2.3. Аналіз валютних операцій АТ «ОТП Банк»

АТ «ОТП Банк» активно проводить валютні операції, пропонуючи великий вибір сервісів для малих та середніх підприємств. Зокрема, йдеться про: купівлю та реалізацію іноземної валюти, конвертацію валют, валютні свопи, експертизу експортно–імпортних договорів, обслуговування позик від нерезидентів та швидкі міжнародні перекази через сервіс «ОТР Express». Банк гарантує високу кваліфікацію валютного контролю та надає консультації щодо складання документації для експортно–імпортних операцій..

АТ «ОТП Банк» активно працює на валютному ринку, адаптуючись до сучасних викликів та підтримуючи клієнтів у здійсненні міжнародних фінансових операцій.

Для аналізу валютних операцій важливим є вплив процентних ставок на привабливість операцій в іноземній валюті. У таблицях 2.5–2.7 наведено порівняння середньозважених ставок за фінансовими інструментами.

Таблиця 2.5

Процентні ставки за валютами АТ «ОТП Банк» 2021 року

Стаття	Гривні	Долари США	Євро	Інші валюти	Відсоткова ставка
Фінансові активи					
Кредити та аванси банкам	9,36	-0,21	0,09	-0,13	фіксована/плаваюча
Кредити та аванси клієнтам	14,62	3,43	3,53	5,5	фіксована/плаваюча
Інвестиції за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	13,47	3,81	–	–	фіксована
Інвестиції за амортизованою собівартістю	8,68	–	–	–	фіксована
Фінансові зобов'язання					
Кошти банків	10,95	–	0,1	–	фіксована/плаваюча
Інші залучені кошти	–	–	–	–	–
Поточні рахунки та депозити до запитання	3,54	0,01	–	–	фіксована/плаваюча
Строкові депозити	6,63	0,15	0,04	0,01	фіксована
Орендні зобов'язання	11,92	5,7	–	–	фіксована

Відсоткові ставки АТ «ОТП Банк» за 2021 рік демонструють акцент на операції в гривні з помірною привабливістю (14,62% за кредитами, 13,47% за інвестиціями). Таке рішення обумовлене поживленням економіки України,

збільшенням інфляції та збільшенням ставки НБУ до 9%. Незначні ставки в іноземних валютах (3,43% у доларах, 3,53% у євро) підкреслюють загальні тенденції до ліберальної монетарної політики у США та ЄС, а також незначний попит на валютні продукти в Україні через стабільний обмінний курс та нормативні обмеження. Зосередження на гривні та обмежена диверсифікація валютних активів обґрунтовуються вищою прибутковістю національної валюти та низькою дохідністю іноземних активів, що мінімізує валютний ризик. Орендні ставки (11,92% у гривні, 5,7% у доларах) відповідають ринковим умовам фінансування.

Таким чином, у 2021 році АТ «ОТП Банк» ефективно використав сприятливі умови для гривневих операцій, підтримуючи внутрішній ринок, тоді як валютні операції залишалися другорядними через низькі глобальні ставки та стабільність валютного ринку в Україні.

Таблиця 2.6

Процентні ставки за валютами АТ «ОТП Банк» 2022 року

Стаття	Гривні	Долари США	Євро	Інші валюти	Відсоткова ставка
Фінансові активи					
Кредити та аванси банкам	–	0,35	0,18	–0,17	фіксована/плаваюча
Кредити та аванси клієнтам	19,95	6,36	4,33	4,35	фіксована/плаваюча
Інвестиції за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	11,38	3,9	–	–	фіксована
Інвестиції за амортизованою собівартістю	23	4,47	–	–	фіксована
Фінансові зобов'язання					
Кошти банків	4,4	–	0,1	–	фіксована/плаваюча
Інші залучені кошти	–	–	–	–	–
Поточні рахунки та депозити до запитання	6,71	0,01	–	–	фіксована/плаваюча
Строкові депозити	11,51	0,1	0,01	0,01	фіксована
Орендні зобов'язання	13,1	14,46	–	–	фіксована

Відсоткові ставки АТ «ОТП Банк» за 2022 рік віддзеркалюють стратегію пристосування до кризового періоду воєнних дій. Значні гривневі ставки (до 23% на інвестиції та 19,95% на кредити) зумовлені інфляційними процесами, підвищенням ставки НБУ та потребою компенсації ризиків, тоді як депозитні ставки (11,51%) спрямовані на утримання фінансової ліквідності. У валютних

операціях банк використовує помірковані ставки (6,36% у доларах, 4,33% у євро), що може бути спробою зберегти конкурентоспроможність для клієнтів, що залучені в міжнародну торгівлю, але низькі депозитні ставки (0,1% та нижче) показують обмежений попит на валютні вклади з огляду на регуляторні обмеження. Незначна присутність євро та інших валют у портфелі зумовлена зосередженістю на гривні та доларах як основних валютах для проведення операцій, а також намаганням мінімізувати валютний ризик в умовах нестабільності. Високі орендні ставки (до 14,46%) підкреслюють збільшення витрат в кризових умовах. Таким чином, у 2022 році АТ «ОТП Банк» балансував між високоприбутковими гривневими операціями та обережним підходом до валютних, що може бути пов'язано з невизначеністю війни, регуляторними обмеженнями та пріоритетом підтримки внутрішнього ринку.

Таблиця 2.7

Процентні ставки за валютами АТ «ОТП Банк» 2023 року

Стаття	Гривні	Долари США	Євро	Інші валюти	Відсоткова ставка
Фінансові активи					
Кредити та аванси банкам	–	4,73	–0,3	0,03	фіксована/плаваюча
Кредити та аванси клієнтам	20,35	5,06	5,42	4,85	фіксована/плаваюча
Інвестиції за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	19,04	–	–	–	фіксована
Інвестиції за амортизованою собівартістю	16,06	5,06	–	–	фіксована
Фінансові зобов'язання					
Кошти банків	–	–	–	–	фіксована
Інші залучені кошти	13,5	–	–	–	фіксована
Поточні рахунки та депозити до запитання	5,93	0,01	–	–	фіксована/плаваюча
Строкові депозити	11,43	0,62	0,59	0,01	фіксована
Орендні зобов'язання	17,42	19,62	–	–	фіксована

Відсоткові ставки АТ «ОТП Банк» у 2023 році демонструють явний пріоритет гривневих операцій з відчутною прибутковістю (20,35% по кредитах) та затратами на залучення коштів (11,43% за депозитами). Це пояснюється економічними реаліями в Україні: значною інфляцією, воєнними загрозами та необхідністю забезпечення ліквідності. У валютних операціях банк витримує помірні ставки (5,06% у доларах, 5,42% у євро за кредитами), що, ймовірно, є

тактикою підтримки експортно–імпортних операцій клієнтів. Водночас, обмежена диверсифікація валютних активів (відсутність інвестицій в євро, невисока активність в інших валютах) свідчить про обережне ставлення до валютних ризиків. Від’ємна ставка по міжбанківських кредитах в євро (–0,3%) може бути відображенням ринкових тенденцій в Європі, що вимагає пильної уваги при керуванні ліквідністю. Високі ставки за орендними зобов’язаннями (до 19,62%) вказують на додатковий фінансовий тиск в умовах нестабільності.

Одним із ключових факторів, що впливає на валютні операції банку, поряд із процентними ставками, є зміна валютного курсу. У таблиці 2.8–2.9 наведено середньозважені курси долара США та євро до гривні за 2021–2023 роки, які ілюструють динаміку валютного ринку.

Таблиця 2.8

Динаміка валютного курсу USD/UAH АТ «ОТП Банк» (2021 –2023 рр.)

Рік	Середній курс (USD/UAH)	Мінімальний курс (USD/UAH)	Дата мінімального курсу	Максимальний курс (USD/UAH)	Дата максимального курсу
2021	27,27	26,05	10 листопада 2021	28,47	1 січня 2021
2022	32,64	27,28	4 січня 2022	37,09	5 жовтня 2022
2023	36,81	35,99	7 листопада 2023	38,26	28 грудня 2023

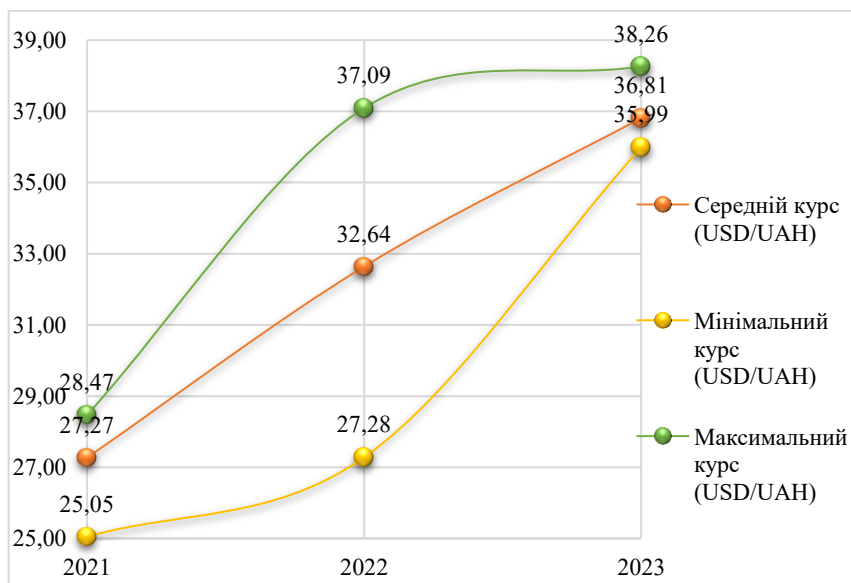

Рис. 2.5. Тренд курсу USD/UAH

Динаміка валютного курсу EUR/UAH АТ «ОТП Банк» (2021 –2023 рр.)

Рік	Середній курс (EUR/UAH)	Мінімальний курс (EUR/UAH)	Дата мінімального курсу	Максимальний курс (EUR/UAH)	Дата максимального курсу
2021	32,27	29,85	11 листопада 2021	34,85	6 січня 2021
2022	34,25	29,58	14 липня 2022	39,51	30 грудня 2022
2023	39,83	38,22	13 жовтня 2023	42,34	28 грудня 2023

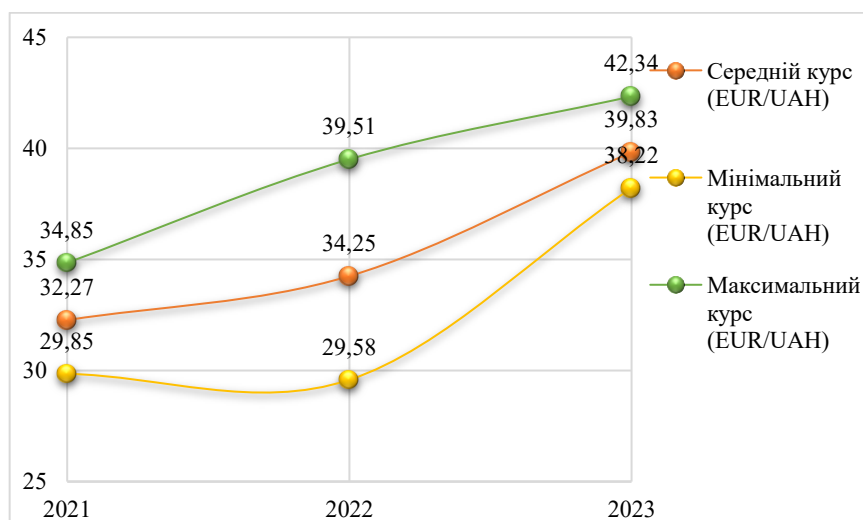

Рис. 2.6. Тренд курсу EUR/UAH

На основі даних таблиць 2.8 та 2.9, які відображають динаміку валютних курсів USD/UAH та EUR/UAH у АТ «ОТП Банк» за 2021–2023 роки, можна зробити наступні твердження:

Динаміка курсу USD/UAH протягом 2021–2023 років середній курс долара США до гривні зріс із 27,27 грн у 2021 році до 36,81 грн у 2023 році, що становить зростання на 35%. Найбільший стрибок відбувся між 2021 і 2022 роками на 19,7% що, ймовірно, пов'язано з початком повномасштабної війни в Україні у 2022 році. Середній курс євро до гривні зріс із 32,27 грн у 2021 році до 39,83 грн у 2023 році, що становить зростання на 23,4%. Зростання було менш різким, ніж у випадку з долларом, але також значним.

Курс долара зростає швидше, ніж курс євро: зростання середнього курсу USD/UAH склало 35%, тоді як EUR/UAH – 23,4%. Це може бути пов'язано з тим, що доллар США є основною резервною валютою, і попит на нього в умовах кризи

в Україні був вищим. Максимальні значення обох валют припали на кінець 2022 та 2023 років, що може вказувати на сезонний тиск на гривню (наприклад, зростання попиту на валюту для імпорту або виплат за зовнішніми зобов'язаннями).

Одним з головних джерел прибутків є розрив між курсами купівлі та продажу валюти. Це надає банку можливість отримувати дохід від операцій з обміну. Що більша ця різниця, то вище прибуток банку від конверсійних операцій. Проте розмір цієї маржі визначається ринковою кон'юнктурою, співвідношенням попиту та пропозиції, а також регуляторними обмеженнями, що встановлює НБУ.

Маржа валютних операцій – це різниця між курсами купівлі та продажу валюти, що формує прибуток банку. В наступній таблиці 2.10 відображений аналіз маржі валютних операцій банку за 2021–2023 роки.

Маржа зросла від 30 до 45 копійок на долар, вказуючи на збільшення рентабельності валютних угод. Такий стрибок міг бути спровокований підвищенням коливань на валютному ринку або посиленням регуляторного тиску, що позначилося на формуванні різниці між курсами. Протягом 2023 року банк провів оптимізацію своєї політики щодо маржі, завдяки чому вдалося забезпечити стабільний прибуток у сфері валютних операцій.

Таблиця 2.10

Аналіз валютних операцій АТ «ОТП Банк»

Рік	Середній курс купівлі (USD/UAH)	Середній курс продажу (USD/UAH)	Середня маржа (коп.)
2021	27,20	27,50	30
2022	32,50	33,00	50
2023	36,60	37,20	60

Колівання валютного курсу впливає на прибутковість валютних операцій. Аналізується співвідношення зміни курсу гривні та доходів від валютних операцій таблиця 2.11.

Вплив валютного курсу АТ «ОТП Банк»

Рік	Середній курс USD/UAH	Річна зміна курсу (%)
2021	27,27	–
2022	32,64	19,69%
2023	36,81	12,78%

Аналізуючи дані з таблиці, помітно, що в період з 2021 по 2023 рік курс USD/UAH послідовно зростає. Найбільший річний стрибок було зафіксовано у 2022 році, досягнувши 19,69%. У 2023 році темпи зростання зменшились, але все одно залишались значними – 12,78%. Це вказує на істотні зміни курсу, можливо, зумовлені економічною нестабільністю або зовнішніми впливами, зокрема, геополітичними факторами.

В цілому, постійне збільшення курсу підкреслює наявність валютних ризиків, що можуть мати суттєвий вплив на фінансову стратегію банку.

Одним із найважливіших елементів дослідження валютних операцій АТ «ОТП Банк» становить вивчення реагування його валютної позиції на коливання обмінних курсів. Це допомагає виявити можливі ризики та оцінити успішність керування валютними активами та пасивами. Валютна позиція, своєю чергою, демонструє різницю між активами та зобов'язаннями банку в кожній валюті, і її зміни віддзеркалюються на фінансових результатах у нестабільних умовах ринку. У таблиці 2.12 наведено динаміку чистої позиції за період 2021–2022 років.

Таблиця 2.12

Чутливість валютної позиції до змін обмінного курсу АТ «ОТП Банк»**2021–2022**

Валюта	Чиста позиція 2021 (тис. грн)	Чиста позиція 2022 (тис. грн)	Зміна (тис. грн)	Зміна (%)
Гривня	999557,9	1108905,7	109347,8	+10,9%
Долар США	890,6	141208,8	140318,2	+15754,3%
Євро	42992,1	-176861,2	-219853,3	-511,4%
Інші валюти	1221,9	-601,5	-1823,4	-149,2%

Дані таблиці 2.11 показують, що в 2021–2022 роках чиста позиція в гривнях зросла на 10,9% (109347,8 тис. грн), що свідчить про посилення гривневих операцій у кризовий період. У доларах США позиція різко зросла на 15754,3% через низьку базу в 2021 році та ефективне хеджування. Натомість позиція в євро стала від’ємною (–176861,2 тис. грн), погіршившись на 511,4%, що вказує на зростання валютного ризику. Погіршення позиції в інших валютах (–149,2%) є менш значним через невеликі обсяги операцій.

Для подальшого аналізу розглянемо зміни в 2022–2023 роках, представлені в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13

**Чутливість валютної позиції до змін обмінного курсу АТ «ОПІ Банк»
2022–2023**

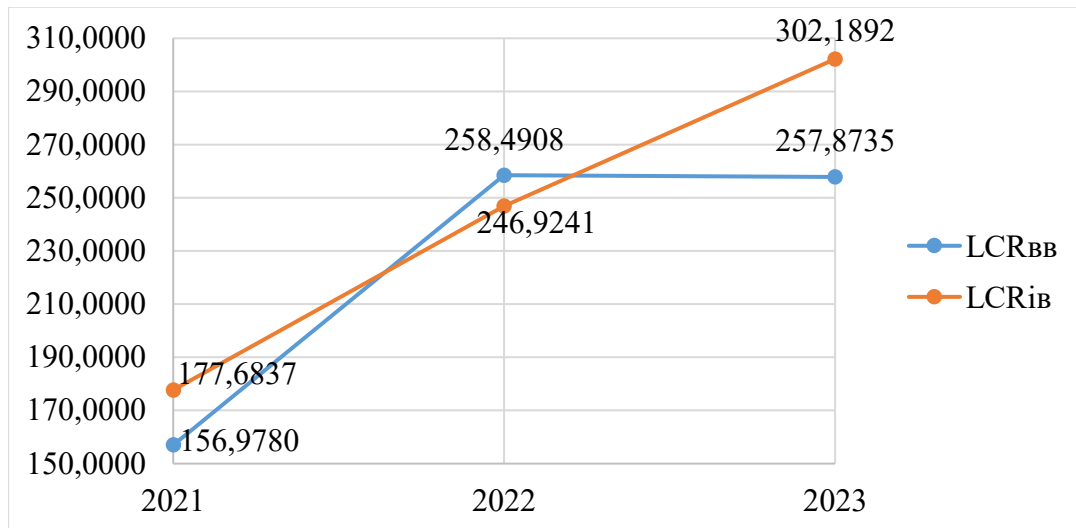
Валюта	Чиста позиція 2022 (тис. грн)	Чиста позиція 2023 (тис. грн)	Зміна (тис. грн)	Зміна (%)
Гривня	1108905,7	1742093,4	633187,7	+57,1%
Долар США	141208,8	228795,3	87586,5	+62,0%
Євро	–176861,2	–180705,9	–3844,7	+2,2%
Інші валюти	–601,5	–30540,4	–29938,9	4977%

У 2022–2023 роках чиста позиція в гривнях продовжила зростання (+57,1%, 633187,7 тис. грн), що підтверджує стратегічний фокус банку на гривневі активи. У доларах США зростання склало 62,0% (87586,5 тис. грн), зміцнюючи позицію в цій валюті. Позиція в євро залишилася від’ємною, погіршившись на 2,2%, що вказує на триваючі ризики. Різке погіршення позиції в інших валютах (–4977%) потребує уваги, хоча обсяги операцій залишаються незначними.

Для оцінки здатності банку ефективно управляти валютними операціями в умовах курсових коливань доцільно врахувати коефіцієнти покриття ліквідністю: LCR_{вв} (у гривні, внутрішня валюта) та LCR_{ів} (в іноземній валюті) таблиця 2.14.

Динаміка коефіцієнтів покриття ліквідністю АТ «ОТП Банк»

Показник	Роки			Абсолютне відхилення,		
	2021	2022	2023	2022–2021	2023–2022	2023–2021
LCR _{ВВ}	156,9780	258,4908	257,8735	101,51	–0,62	100,90
LCR _{ІВ}	177,6837	246,9241	302,1892	69,24	55,27	124,51

Рис. 2.7. Порівняння показників LCR_{ВВ} та LCR_{ІВ} за 2021–2023 роки

Аналіз показників, наведених у таблиці 2.13, вказує на стійко високий рівень ліквідності банку протягом 2021–2023 років. Ці значення значно перевершують мінімально встановлений НБУ норматив (100%), як у гривні, так і в іноземній валюті. У 2021 році коефіцієнт LCR_{ВВ} зафіксувався на позначці 156,98%, а LCR_{ІВ} сягнув 177,68%, що демонструє стабільне фінансове становище банку в період відновлення економіки після пандемії. У 2022 році, на фоні помітного зростання курсу USD/UAH на 19,69%, показник LCR_{ВВ} продемонстрував стрімке збільшення, досягнувши 258,49% (абсолютне відхилення +101,51), а LCR_{ІВ} підвищився до 246,92% (+69,24). Цей стрибок, імовірно, обумовлено акумулюванням ліквідних активів з метою протистояння кризовим явищам, викликаним війною, зокрема відтоком депозитів та збільшенням попиту на іноземну валюту. Протягом 2023 року LCR_{ВВ} зберігався на стабільному рівні 257,87% (–0,62 у порівнянні з 2022 роком), у той час як LCR_{ІВ} зріс до 302,19% (+55,27), що свідчить про суттєве збільшення валютної ліквідності.

Аналіз валютних операцій АТ «ОТП Банк» за 2021–2023 роки показує зростання чистої валютної позиції в гривнях (+57,1% у 2022–2023 роках) та доларах США (+62,0%) підтверджує дієве управління активами та хеджування валютних ризиків, тоді як від’ємна позиція в євро та значне погіршення в інших валютах свідчать про потребу посилення контролю за валютною диверсифікацією. Процентні ставки демонструють пріоритет гривневих операцій (до 20,35% за кредитами у 2023 році) при помірних ставках у доларах і євро, що відображає обмежений попит на валютні продукти через регуляторні обмеження та низькі світові ставки.

Динаміка валютних курсів (збільшення USD/UAH на 35% та EUR/UAH на 23.4% за період) підкреслює збільшення валютних ризиків, але банк результативно використовує маржу між курсами купівлі та продажу (зростання з 30 до 60 копійок за долар), що сприяє стабільному прибутку від конверсійних операцій. Високі коефіцієнти покриття ліквідністю (LCR_{вв} до 257,87% та LCR_{ів} до 302,19% у 2023 році) значно перевищують нормативні вимоги НБУ, що засвідчує про стабільну ліквідність банку навіть у кризових умовах, зокрема під час відтоку депозитів та зростання попиту на валюту у 2022 році.

АТ «ОТП Банк» показує зважений підхід до керування валютними операціями, пристосовуючись до економічних та геополітичних викликів. Стратегія банку, спрямована на гривневі активи, підтримку експортно–імпортних операцій та мінімізацію валютних ризиків, гарантує фінансову стабільність і конкурентоспроможність на ринку. Однак для подальшого поступу варто звернути увагу на диверсифікацію валютних активів та управління ризиками, пов’язаними з від’ємною позицією в євро та нестабільністю інших валют.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

3.1 Оптимізація управління валютними ризиками

Валютні ризики постають як наслідок коливань курсу валют, які справляють вплив на фінансові результати банку. Транзакційний ризик виникає внаслідок зміни курсу валюти між миттю підписання та виконанням контракту, що здатне призвести до фінансових збитків. Перевідний ризик стосується консолідації фінансових результатів міжнародних операцій у фінансовій звітності банку, що може спотворювати показники прибутковості. Економічний ризик має довгостроковий характер та пов'язаний зі зміною конкурентних позицій банку через коливання валютного курсу.

АТ «ОТП Банк» слід розглянути впровадження новітніх технологій з метою удосконалення управління валютними ризиками. Застосування сучасних програмних платформ, на кшталт Bloomberg Terminal і Refinitiv Eikon, надасть змогу отримувати свіжі дані про валютні курси в реальному часі, проводити макроекономічний аналіз та передбачати ринкові тенденції. Інтеграція цих рішень у фінансову інфраструктуру банку сприятиме прийняттю більш обґрунтованих управлінських рішень.

Крім того, має сенс поширити використання штучного інтелекту й машинного навчання для передбачення коливань валютних курсів. За допомогою аналізу історичних даних, показників макроекономіки, новин та ринкових трендів, ШІ здатний генерувати точніші прогнози валютних курсів. Алгоритми глибокого навчання допоможуть виявляти складні взаємозв'язки, які традиційні методи аналізу не здатні виявити.

Коба Б.О. і Половенко Л.П. зазначають, що нейронні мережі, які аналізують великі обсяги даних із новин, соціальних мереж та економічних звітів, підвищують точність прогнозування валютних курсів порівняно з

традиційними методами [36, с. 241]. Для ОТП Банку інтеграція таких технологій може допомогти прогнозувати ринкові зміни в реальному часі, знижуючи транзакційні ризики та оптимізуючи валютний баланс, особливо в умовах волатильності гривні.

Додатково, АТ «ОТП Банк» рекомендується використовувати великі мовні моделі (LLMs), такі як GPT-4 або Llama-3-30b, для обробки фінансових текстів, новинних статей і ринкових звітів у реальному часі. Це дозволить виявляти ринкові настрої, оцінювати вплив геополітичних подій чи економічних новин на валютні курси та контекстуалізувати валютні ризики в ширшій ринковій перспективі. LLMs підвищують точність прогнозування ринкових змін завдяки аналізу неструктурованих даних, що сприяє швидкому реагуванню на потенційні валютні шоки [37].

До того ж, потрібно більш активніше використовувати хмарні сервіси. Це дасть змогу банку швидко опрацьовувати величезні обсяги фінансової інформації та автоматично актуалізувати моделі оцінки ризиків. Завдяки цьому стане можливим оперативно реагувати на коливання валютного ринку, підвищуючи ефективність управління ризиками.

Для вдосконалення внутрішнього контролю й управління ризиками АТ «ОТП Банк» необхідно розробити та втілити у практику нові положення та процедури, орієнтовані на оперативне реагування на коливання валютних курсів. Систематичне виконання стрес-тестувань допоможе оцінювати можливий вплив валютних потрясінь та, відповідно, здійснювати коригування стратегії управління ризиками.

АТ «ОТП Банк» слід розробити та регулярно проводити макрострес-тести, які моделюють сценарії різких валютних шоків, таких як девальвація гривні. Такі тести мають враховувати трансмісію валютного ризику на інші сектори економіки, включаючи корпоративний сектор та міжбанківський ринок, для оцінки системного впливу. Це дозволить банку заздалегідь підготуватися до кризових ситуацій та оптимізувати стратегії управління капіталом і ліквідністю [38, с. 289].

З огляду на постійну зміну ринкових умов, доцільно впроваджувати нові види валютних деривативів і складні фінансові стратегії.

Основні інструменти:

– синтетичні валютні позиції – комбінація різних фінансових інструментів, що дозволяє знизити вплив валютного ризику без реальної конверсії коштів;

– валютні опціони з бар'єрами – дають можливість більш гнучко контролювати рівень ризику;

– крос–валютні свопи – ефективний спосіб управління довгостроковими валютними зобов'язаннями;

В таблиці 3.1 наведена порівняльна характеристика інструментів хеджування.

Таблиця 3.1

Порівняльна таблиця інструментів хеджування

Інструмент	Сфера застосування	Переваги	Недоліки
Валютні форварди	Фіксація курсу для майбутніх операцій	Простота, захист від курсових змін	Низька гнучкість, обов'язкове виконання
Валютні ф'ючерси	Хеджування на біржах, короткострокові операції	Висока ліквідність, стандартизованість	Маржинальні вимоги, біржові комісії
Валютні опціони (бар'єрні)	Гнучке хеджування транзакційних ризиків	Можливість відмови, обмеження збитків	Висока вартість премії
Крос–валютні свопи	Управління довгостроковими зобов'язаннями	Балансування активів і пасивів	Складність структури, юридичні ризики
Синтетичні позиції	Імітація хеджування без конверсії	Гнучкість, зниження витрат	Висока складність управління

Для визначення практичної користі згаданих інструментів хеджування, було здійснено аналіз їхнього впливу на управління негативною валютною позицією АТ «ОТП Банк» в євро, яка становила 1807059 тис. грн (дані на 2023 рік), з яких 50% (903529,50 тис. грн, або 22684,65 тис. EUR при обмінному курсі 39.83 грн/EUR) було захеджовано.

У представлених нижче таблицях 3.2–3.6 показано розрахунки втрат без хеджування, витрати на застосування кожного з інструментів та підсумковий

результат за різних сценаріїв девальвації гривні (0%, 5%, 10%, 15%). Це дає змогу зрозуміти, який саме інструмент найефективніше зменшує валютний ризик в умовах коливання курсу гривні.

Таблиця 3.2

Фінансовий ефект хеджування від'ємної позиції в євро через форварди

Показник	Значення (тис. грн)
Від'ємна позиція в євро (2023)	1807059
Хеджується (50%)	903529,50
Хеджується (у EUR, при курсі 39.83 грн/EUR)	22684,65
Втрати без хеджування (девальвація 0%)	0,00
Втрати без хеджування (девальвація 5%)	45176,48
Втрати без хеджування (девальвація 10%)	90352,95
Втрати без хеджування (девальвація 15%)	135529,43
Вартість форварду 14,93%	134896,95
Комісія 0,1%	903,53
Загальні витрати	135800,48
Чистий ефект (0% девальвація)	-135800,48
Чистий ефект (5% девальвація)	-90624,01
Чистий ефект (10% девальвація)	-45447,53
Чистий ефект (15% девальвація)	-271,06

Форварди демонструють збитки в кожному варіанті розвитку подій (від – 135800,48 до –271,06 тис. грн) через їхню значну вартість (14,93%). Вони не є беззаперечно прибутковими, проте пом'якшують фінансові втрати порівняно з ситуацією без хеджування при девальвації у 15% (з –135529,43 до –271,06 тис. грн) і можуть виявитися корисними у разі суттєвіших потрясінь (>15%).

Таблиця 3.3

Фінансовий ефект хеджування від'ємної позиції в євро через валютні ф'ючерси

Показник	Значення (тис. грн)
1	2
Від'ємна позиція в євро (2023)	1807059
Хеджується (50%)	903529,50
Хеджується (у EUR, при курсі 39.83 грн/EUR)	22684,65
Втрати без хеджування (девальвація 0%)	0,00
Втрати без хеджування (девальвація 5%)	45176,46
Втрати без хеджування (девальвація 10%)	90352,95
Втрати без хеджування (девальвація 15%)	135529,43
Маржинальні вимоги 5%	45176,48

1	2
Комісія 0,1%	903,53
Загальні витрати	46080,00
Чистий ефект (0% девальвація)	-46080,00
Чистий ефект (5% девальвація)	-903,53
Чистий ефект (10% девальвація)	44272,95
Чистий ефект (15% девальвація)	89449,42

Ф'ючерсні контракти приносять вигоду при девальвації у 10–15% (з +44272,95 до +89449,42 тис. грн), але спричиняють втрати, якщо девальвація становить 0–5% (-46080,00 до -903,53 тис. грн). Маржинальні запити (5%) зменшують обсяг ліквідних коштів, через що ф'ючерси стають менш привабливими, коли йдеться про короткострокове страхування ризиків.

Таблиця 3.4

Фінансовий ефект хеджування від'ємної позиції в євро через валютні опціони

Показник	Значення (тис. грн)
Від'ємна позиція в євро (2023)	1807059
Хеджується (50%)	903529,50
Хеджується (у EUR, при курсі 39.83 грн/EUR)	22684,65
Втрати без хеджування (девальвація 0%)	0,00
Втрати без хеджування (девальвація 5%)	45176,48
Втрати без хеджування (девальвація 10%)	90352,95
Втрати без хеджування (девальвація 15%)	135529,43
Премія за опціон 2%	18070,59
Комісія 0,1%	903,53
Загальні витрати	18974,12
Чистий ефект (0% девальвація)	-18974,12
Чистий ефект (5% девальвація)	26202,36
Чистий ефект (10% девальвація)	71378,83
Чистий ефект (15% девальвація)	26202,36

Опціони виглядають прибутковими при девальвації від 5% до 15% (діапазон від +26202,36 до +26202,36 тис. грн), у той час як втрати за відсутності девальвації є незначними (-18974,12 тис. грн). Завдяки гнучкості опціони здаються привабливим інструментом для менеджменту ризиків транзакцій.

**Фінансовий ефект хеджування від'ємної позиції в євро через крос-валютні
свопи**

Показник	Значення (тис. грн)
Від'ємна позиція в євро (2023)	1807059
Хеджується (50%)	903529,50
Хеджується (у EUR, при курсі 39.83 грн/EUR)	22684,65
Втрати без хеджування (девальвація 0%)	0,00
Втрати без хеджування (девальвація 5%)	45176,48
Втрати без хеджування (девальвація 10%)	90352,95
Втрати без хеджування (девальвація 15%)	135529,43
Вартість свопу 14.93%	134896,95
Комісія 0,1%	903,53
Загальні витрати	135800,48
Чистий ефект (0% девальвація)	-135800,48
Чистий ефект (5% девальвація)	-90624,00
Чистий ефект (10% девальвація)	-45447,53
Чистий ефект (15% девальвація)	-271,06

Свопи показують збитки за будь-яких обставин, що пов'язано з великими витратами. Попри це, їх можна застосовувати для регулювання довгострокових фінансових зобов'язань, бо вони сприяють оптимізації структури активів та пасивів.

Таблиця 3.6

**Фінансовий ефект хеджування від'ємної позиції в євро через синтетичні
позиції**

Показник	Значення (тис. грн)
Від'ємна позиція в євро (2023)	1807059
Хеджується (50%)	903529,50
Хеджується (у EUR, при курсі 39.83 грн/EUR)	22684,65
Втрати без хеджування (девальвація 0%)	0,00
Втрати без хеджування (девальвація 5%)	45176,48
Втрати без хеджування (девальвація 10%)	90352,95
Втрати без хеджування (девальвація 15%)	135529,46
Вартість синтетичних позицій 1%	9035,30
Комісія 0,1%	903,53
Загальні витрати	9938,82
Чистий ефект (0% девальвація)	-9938,82
Чистий ефект (5% девальвація)	35237,65
Чистий ефект (10% девальвація)	80414,13
Чистий ефект (15% девальвація)	125590,60

Синтетичні позиції вирізняються найбільшою привабливістю через низьку вартість, що становить лише 1%. Це дозволяє отримати чистий прибуток у діапазоні від +35237,65 до +125590,60 тис. грн, за умови девальвації від 5% до 15%. Втрати при нульовій девальвації (-9938,82 тис. грн) є мінімальними, проте управління ними може бути складним завданням.

Аналіз свідчить, що синтетичні позиції та валютні опціони виступають найефективнішими засобами хеджування для АТ «ОТП Банк», враховуючи низькі супутні витрати та високий сукупний ефект у випадку девальвації в межах 5–15%. Синтетика демонструє перевагу, пропонуючи найнижчі витрати (1%), в той час як опціони відзначаються гнучкістю. Ф'ючерси є доцільними у разі відчутної девальвації (10–15%), але маржинальні вимоги певним чином звужують їхню привабливість. Форварди та свопи є найменш оптимальними через високу вартість (14,93–15%), хоча свопи можуть бути релевантними в довгострокових стратегіях. З огляду на необхідність підготовки до більш радикальних сценаріїв (девальвація на 20–30%), передбачених у макрострес-тестах, банку слід поглибити ці розрахунки, застосовуючи синтетику та опціони як фундамент для оптимізації валютного ризику.

Важливим моментом є також покращення кваліфікації співробітників. Організація навчань та семінарів з актуальних підходів до менеджменту валютних ризиків, а також застосування аналітичних інструментів, дасть змогу працівникам банку глибше усвідомити принципи управління валютними ризиками і втілювати оптимальні рішення на практиці.

Оптимізація керування валютними ризиками надзвичайно важлива для фінансової стабільності та ефективної діяльності банку. АТ «ОТП Банк» застосовує цілісний підхід, що поєднує в собі хеджування, диверсифікацію, лімітування та постійний моніторинг ринкової ситуації. Це дозволяє мінімізувати несприятливі наслідки валютних змін та збільшити конкурентоспроможність банку.

Оптимізація валютного балансу є важливим кроком у мінімізації ризиків.
Рекомендації:

- балансування активів і пасивів у різних валютах для зменшення дисбалансу;
- створення резервних валютних фондів для швидкого реагування на кризові ситуації.
- впровадження валютних клозетів для встановлення обмежень на відкриті валютні позиції, що забезпечить контроль рівня ризику та відповідність нормативним вимогам [39, с. 21].

Для покращення внутрішнього контролю та управління ризиками АТ «ОТП Банк» слід розробити та впровадити нові політики та процедури.

3.2. Розвиток цифрових технологій та вдосконалення валютних операцій

В сучасних реаліях фінансовий сектор стрімко змінюється під впливом цифрових нововведень. Застосування інноваційних підходів дає банкам змогу збільшити продуктивність діяльності, оптимізувати витрати та надавати клієнтам більш комфортні й оперативні сервіси. Для АТ «ОТП Банк» розвиток цифрових платформ та вдосконалення валютних транзакцій є ключовими елементами у підвищенні конкурентної здатності та залученні нових клієнтів.

Цифровий банкінг, як нова парадигма банківських послуг, забезпечує доступ до валютних операцій через електронні канали, такі як мобільні додатки та інтернет–платформи, що дозволяє клієнтам АТ «ОТП Банк» здійснювати обмін валют, міжнародні перекази та управління мультивалютними рахунками в реальному часі без відвідування фізичних відділень[40, с. 10].

Цифрові технології відкривають нові можливості для автоматизації фінансових процесів, підвищення безпеки транзакцій та покращення обслуговування клієнтів. Серед ключових напрямів розвитку цифрових технологій у банківському секторі можна виділити такі таблиця 3.7.

Цифрові технології дозволяють не тільки автоматизувати процеси, а й створювати персоналізовані рішення для клієнтів:

- динамічні курси обміну – автоматична зміна курсів на основі аналізу поведінки клієнта, його історії операцій та ринкових змін;
- персоналізовані рекомендації – використання AI для формування індивідуальних пропозицій щодо вигідного моменту для обміну валюти;
- гейміфікація у фінансових сервісах – запровадження бонусних програм для клієнтів, які часто здійснюють валютні операції.

Таблиця 3.7

Основні напрямки розвитку цифрових технологій

Напрямок	Опис	Приклад використання в міжнародних банках
Автоматизація валютних операцій	Використання штучного інтелекту (AI) та машинного навчання (ML) для автоматичного аналізу валютних ринків та надання оптимальних курсів клієнтам	HSBC використовує AI для прогнозування валютних коливань та підбору кращих курсів
Інтеграція блокчейн-технологій	Використання розподілених реєстрів для підвищення прозорості, безпеки та швидкості міжнародних платежів	JPMorgan Chase застосовує блокчейн у своєму сервісі JPM Coin для міжнародних транзакцій
Розвиток мобільного банкінгу	Розширення можливостей мобільного додатку для проведення валютних операцій у реальному часі	Revolut надає клієнтам змогу миттєво обмінювати валюти за міжбанківським курсом
Впровадження біометричної ідентифікації	Використання відбитків пальців, розпізнавання обличчя та інших методів для забезпечення безпеки валютних операцій	CitiBank впровадив біометричну авторизацію у своїх мобільних додатках
Швидкі міжнародні платежі	Використання SWIFT gpi, партнерство з фінтех-компаніями для прискорення платежів	Santander Bank використовує технологію Ripple для міжнародних переказів

Удосконалення валютних операцій дає змогу банкам покращити сервіс, зробити його зручнішим для клієнтів, мінімізувати витрати на міжнародні розрахунки, а також надати клієнтам індивідуальні пропозиції для роботи з іноземними валютами.

Зі зростанням міжнародної торгівлі та інтеграцією фінансових ринків валютні операції набувають статусу невід'ємного елементу банківських послуг. АТ «ОТП Банк» здатний покращити рівень обслуговування клієнтів, удосконалюючи обмінні курси, інтегруючи нові фінансові інструменти та застосовуючи передові аналітичні системи таблиця 3.8.

Основні напрямки вдосконалення валютних операцій

Напрямок	Опис	Приклад використання в міжнародних банках
Оптимізація обмінних курсів	Застосування алгоритмів прогнозування валютних коливань для забезпечення вигідних курсів клієнтам	Barclays використовує Big Data для аналізу ринку та покращення курсових пропозицій
Впровадження мультивалютних рахунків	Надання клієнтам можливості зберігати кошти у різних валютах одночасно	N26 пропонує мультивалютні рахунки з можливістю миттєвого обміну
Покращення аналітики валютних ринків	Використання аналітичних інструментів для моніторингу валютного ринку	Deutsche Bank має платформу для автоматичного аналізу змін на валютному ринку
Розширення можливостей для корпоративних клієнтів	Спеціалізовані сервіси для хеджування валютних ризиків	Goldman Sachs пропонує рішення для управління валютними ризиками через деривативи
Цифрова підтримка клієнтів	Впровадження чат-ботів та віртуальних асистентів для швидкої консультації щодо валютних операцій	Bank of America використовує віртуального асистента Erica для допомоги клієнтам

Удосконалення валютних операцій дає змогу банкам покращити сервіс, зробити його зручнішим для клієнтів, мінімізувати витрати на міжнародні розрахунки, а також надати клієнтам індивідуальні пропозиції для роботи з іноземними валютами.

Світові тенденції свідчать про поступове впровадження цифрових валют центральних банків (CBDC) у традиційну банківську систему. АТ «ОТП Банк» може розглянути:

- використання цифрового євро (Digital Euro) або цифрового долара (FedNow) для спрощення міжнародних розрахунків;
- інтеграцію з криптовалютними біржами для швидких обмінних операцій;
- створення власної токенованої платформи для проведення валютних транзакцій із використанням цифрових активів.

Розвиток цифрових технологій кардинально змінює сферу банківських послуг, зокрема валютні операції. Для АТ «ОТП Банк» цифрова трансформація є ключовим фактором підвищення конкурентоспроможності, зростання прибутковості та покращення клієнтського досвіду. Використання штучного

інтелекту, блокчейн–технологій, Big Data та автоматизованих трейдингових систем дозволить банку значно підвищити точність прогнозування валютних курсів, зменшити ризики та покращити якість обслуговування клієнтів.

Окрім вже згаданих технологічних орієнтирів, необхідно зважати на глобальні тенденції в регулюванні валютних операцій та розбудові цифрової інфраструктури банків. Важливим є впровадження відкритого банкінгу (Open Banking), що відкриває фінансовим організаціям можливості для інтеграції своїх послуг з фінтех–компаніями та гарантує клієнтам зручніший доступ до валютних операцій.

Відкритий банкінг, що активно розвивається в ЄС у межах PSD2 (Revised Payment Services Directive), дозволяє клієнтам отримувати доступ до валютних послуг через сторонні додатки. Це спрощує процеси обміну валют, робить їх швидшими та дешевшими. Це робить процеси обміну валют простішими, пришвидшує їх та зменшує витрати. Наприклад, британський банк Starling Bank дає клієнтам змогу автоматично зв'язувати свої рахунки з фінтех–платформами для проведення міжнародних платежів з мінімальними комісіями.

Ще один багатообіцяючий напрям – штучний інтелект у сфері валютної аналітики. Розробка алгоритмів машинного навчання дає змогу банкам з високою точністю передбачати коливання валютних курсів, що є надзвичайно важливим для трейдерів і корпоративних клієнтів.

Банківські установи дедалі активніше залучають алгоритмічні трейдингові системи, що автоматично виконують транзакції з валютами на основі аналізу минулих даних, поточних новин та макроекономічних факторів. Goldman Sachs демонструє рішучий підхід до впровадження таких технологій у свої валютні операції, що сприяє істотному зменшенню ризиків та покращенню фінансових результатів.

Окрім автоматизації валютного трейдингу, банки впроваджують персоналізовані фінансові рекомендації для своїх клієнтів. Наприклад, Bank of America використовує AI–асистента Erica, який аналізує фінансову активність користувачів та рекомендує оптимальні моменти для обміну валюти.

Ще одним перспективним напрямком є використання цифрових валют центральних банків (далі - CBDC), які можуть змінити підхід до міжнародних розрахунків.

Цифрові валюти центральних банків сприяють фінансовій інклюзії, надаючи доступ до валютних операцій особам, які не мають доступу до традиційних банківських послуг. АТ «ОТП банк» може використовувати CBDC для залучення нових клієнтів, пропонуючи зручні та доступні сервіси обміну валют через мобільні додатки[41].

Китай нині активно випробовує цифровий юань (e-CNY), який уже залучено в міжнародних операціях, співпрацюючи з значними фінансовими організаціями. Європейський центральний банк розглядає варіант запровадження цифрового євро (Digital Euro), що передбачає оптимізацію витрат на міжнародні платежі та збільшення швидкості транзакцій. У Сполучених Штатах Федеральна резервна система теж вивчає потенціал цифрового долара.

Для банків, зокрема АТ «ОТП Банк», інтеграція з CBDC відкриває нові можливості для прискорення міжнародних платежів та зниження залежності від традиційних міжбанківських систем, таких як SWIFT.

Криптовалюти, такі як Bitcoin і Ethereum, та стейблкоїни, наприклад Tether, пропонують нові можливості для валютних операцій завдяки децентралізації, низьким комісіям і глобальній доступності. Стейблкоїни, прив'язані до стабільних активів, забезпечують стабільність курсу, що робить їх придатними для міжнародних розрахунків. АТ «ОТП Банк» може інтегруватися з криптовалютними біржами для швидких обмінних операцій, враховуючи ризики волатильності та необхідність регулювання[42, с. 160].

Оптимізація валютних операцій та впровадження передових механізмів керування валютними ризиками є вкрай потрібними умовами для збільшення фінансової стійкості й прибутковості АТ «ОТП Банк». Збільшення спектру валютних послуг, автоматизація процесів, використання найновіших фінансових інструментів та впровадження технологій штучного інтелекту дадуть змогу банку підвищити ефективність керування валютними активами та забезпечити конкурентні переваги на ринку.

Ефективне управління валютними ризиками позитивно впливатиме на стабільність фінансових потоків та зміцнення довіри клієнтів. Запровадження стратегій хеджування, зокрема валютних свопів, опціонів та форвардів, дасть змогу банку зменшити вплив коливань валютних курсів на фінансові показники.

Для оцінки впливу фінтех–інновацій на валютні операції АТ «ОТП Банк» може використовувати систему абсолютних і відносних показників, таких як швидкість транзакцій, рівень ліквідності, витрати на операції та частота кіберінцидентів. Ці показники дозволяють виміряти ефективність і стабільність впровадження блокчейну, смарт–контрактів і цифрових платіжних систем, сприяючи обґрунтованому прийняттю рішень[43, с. 314].

Зважений стратегічний курс у валютних операціях гарантує не лише збільшення прибутків, а й посилення позицій АТ «ОТП Банк» на світовій арені. У перспективі ефективне керування валютними ризиками та інноваційні підходи в обслуговуванні клієнтів сприятимуть стабільному росту банку, зростанню його ринкової вартості та закріпленню його як ключового гравця у сфері фінтеху.

3.3. Впровадження міжнародного досвіду у валютну діяльність банківської установи

У сучасному, глобалізованому фінансовому світі, валютні операції банків повинні узгоджуватися з міжнародними нормами. Це критично для забезпечення ефективності, надійності та здатності конкурувати. Застосування новітніх технологій, автоматизація операцій, дотримання правил комплаєнсу та управління валютними ризиками – ключові фактори розвитку. Давайте проаналізуємо досвід різних держав та фінансових організацій у цих питаннях.

Автоматизація валютних операцій стала одним із головних чинників підвищення ефективності банківської діяльності. Впровадження цифрових систем дозволяє скоротити час проведення операцій, мінімізувати ризики людського фактора та підвищити точність розрахунків.

У Сполучених Штатах Америки та державах Європейського Союзу широко використовується технологія SWIFT GPI, що забезпечує суттєве скорочення часу на міжнародні грошові перекази. Наприклад, Citibank у США скоротив середній час міжнародного платежу з 2–3 днів до кількох годин, а Deutsche Bank у Німеччині впровадив технологію, що дає змогу клієнтам відстежувати кожен етап транзакції в режимі реального часу.

У Китаї функціонує система CIPS, яка забезпечує розрахунки в юанях, не вдаючись до послуг західних платіжних систем. У Сінгапурі активно застосовуються цифрові платформи FAST та PayNow, що дають можливість проводити валютні операції миттєво.

Основні переваги та недоліки автоматизації валютних операцій вказані в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Переваги й недоліки автоматизації валютних операцій

Переваги	Недоліки
Скорочення часу переказів	Висока вартість впровадження
Прозорість транзакцій	Необхідність захисту від кібератак
Зниження операційних ризиків	Залежність від цифрової інфраструктури

Другим важливим напрямом є впровадження міжнародних стандартів комплаєнсу (AML/CFT). Захист фінансових установ від шахрайства, відмивання грошей та фінансування тероризму є одним із ключових викликів для банків у всьому світі.

У Великобританії банк HSBC використовує систему контролю транзакцій, яка базується на штучному інтелекті. Це значно знижує кількість операцій, що викликають підозру.

У Сполучених Штатах Америки JPMorgan Chase застосував автоматизовану систему для виявлення підозрілих фінансових операцій, відповідно до вимог Закону про банківську таємницю (BSA).

У Європейському Союзі Deutsche Bank впровадив систему KYC (Знай Свого Клієнта). Це сприяло покращенню верифікації клієнтів і зменшило ризики незаконних фінансових операцій.

Даний напрям теж має свої переваги й недоліки використання таблиця 3.10.

**Переваги й недоліки впровадження міжнародних стандартів
комплаєнсу**

Переваги	Недоліки
Захист від фінансових злочинів	Висока вартість впровадження
Підвищення довіри партнерів	Бюрократичні складнощі

Використання фінансових технологій в операціях з валютою суттєво змінює банківську сферу. Блокчейн, електронні платіжні системи та автоматизовані пункти обміну сприяють пришвидшенню та здешевленню валютних транзакцій.

Блокчейн-технології можуть революціонізувати банківський сектор, знижуючи витрати на обробку транзакцій до 30% порівняно з традиційними методами, а також забезпечуючи підвищену безпеку завдяки децентралізованій структурі, що ускладнює маніпуляції даними[44].

У Японії Mizuho Bank розробив платформу J-Coin, засновану на технології блокчейн, що суттєво зменшує комісії за транскордонні грошові перекази. В Сінгапурі DBS Bank інтегрував API для забезпечення з'єднання корпоративних клієнтів із платформами цифрових валют. У Швеції Riksbank проводить дослідження з електронною кроною (e-krona), що дає змогу проводити валютні операції без участі посередників.

Переваги та недоліки використання фінансових технологій показані в наступній таблиці 3.11.

Таблиця 3.11

Переваги й недоліки використання фінансових технологій

Переваги	Недоліки
Зменшення витрат на транзакції	Регуляторні обмеження
Висока швидкість операцій	Кіберзагрози

Не менш важливим для міжнародного досвіду є впровадження дієвих механізмів управління ризиками на валютних ринках. З-поміж ключових інструментів хеджування ризиків, які використовуються, можна відзначити форвардні контракти, валютні опціони, а також алгоритмічне прогнозування.

У Швейцарії банк UBS активно вдається до форвардних контрактів з метою стабілізації валютних курсів, що дозволяє клієнтам уникнути фінансових втрат через небажані коливання. У Сполучених Штатах Америки Goldman Sachs використовує валютні опціони для управління ризиками, надаючи клієнтам гнучкість у виборі найсприятливішого часу для конвертації валют.

Розглянемо переваги й недоліки використання даного напряму таблиця 3.12.

Таблиця 3.12

Переваги й недоліки впровадження механізмів управління валютними ризиками

Метод	Переваги	Недоліки
Форвардні контракти	Фіксований курс	Втрата вигоди при сприятливих змінах курсу
Опціони	Гнучкість у виборі стратегії	Висока вартість
Алгоритмічне прогнозування	Висока точність	Потребує складних розрахунків

Французький банк Societe Generale залучає штучний інтелект задля передбачення валютних коливань, що збільшує ефективність валютних операцій.

Штучний інтелект (далі - ШІ) і машинне навчання (далі - МН) стають невід'ємною частиною валютної діяльності банків, сприяючи автоматизації, підвищенню ефективності та персоналізації послуг. Поряд з передбаченням змін курсу валют, що активно практикують, наприклад, у Societe Generale, ШІ слугує інструментом для оптимізації валютних портфелів та створення персоналізованих фінансових пропозицій. У Сполучених Штатах Америки банк Wells Fargo використовує алгоритми МН для аналізу даних про дії клієнтів, формуючи персональні валютні пропозиції, серед яких рекомендації щодо вигідного обміну валют чи оптимальних інвестиційних стратегій. Британський банк Barclays, своєю чергою, застосовує ШІ для автоматичного управління валютними портфелями своїх корпоративних клієнтів, що дозволяє знижувати ризики та підвищувати фінансову ефективність.

Ще одним багатообіцяючим шляхом є застосування ШІ для автоматизації комплаєнсу. Наприклад, Standard Chartered Bank створив систему, що базується на ШІ, яка здійснює аналіз значних обсягів транзакційних відомостей у реальному часі, виявляючи підозрілі операції з точністю до 95%. Це помітно скорочує час, потрібний для верифікації транзакцій, та зменшує кількість хибних спрацьовувань у системах AML/CFT. В Україні ПриватБанк почав використовувати ШІ для аналізу валютних транзакцій, що дає змогу оперативніше виявляти шахрайські схеми та посилювати безпеку операцій клієнтів.

Використання ШІ у валютних операціях супроводжується певними труднощами, особливо з етичного боку. Значним ризиком є упередженість алгоритмів, яка може виникати через неповні або упереджені дані, на яких навчаються моделі. Наприклад, якщо алгоритм ШІ базується на даних, що відображають історичні упередження, він здатен несправедливо кваліфікувати певні операції як сумнівні, що потенційно може призвести до дискримінації користувачів.

Іншим важливим аспектом є необхідність забезпечення прозорості в рішеннях, що приймаються штучним інтелектом. Клієнти та регулятори висловлюють потребу у поясненнях, що стосуються обґрунтування відхилення конкретної транзакції або обґрунтування вибору певної валютної стратегії алгоритмом. Щоб вирішити цю проблему, деякі фінансові установи, як-от HSBC, інтегрують так званий "Пояснювальний ШІ", який передбачає надання розгорнутих звітів про процес прийняття рішень.

До того ж, інтеграція ШІ потребує суттєвих капіталовкладень у технологічну базу та навчання кадрів. В українських реаліях цей виклик посилюється обмеженим доступом до висококласних фахівців з МН та високою ціною впровадження передових технологій. Аби подолати ці перешкоди, українські банки можуть розвивати співпрацю з міжнародними FinTech-компаніями або долучатися до програм обміну досвідом з європейськими фінансовими організаціями.

Застосування ШІ та МН у валютних операціях розширює горизонти для зростання конкурентоспроможності банків, але вимагає обережного ставлення до контролю етичних і технологічних загроз. Переваги і недоліки показані у таблиці 3.13. Подальший прогрес цього сектору в Україні буде визначатися обсягом інвестицій у цифрову інфраструктуру, удосконаленням регуляторної системи та підготовкою професіоналів, котрі вміють використовувати новітні технології.

Таблиця 3.13

Переваги й недоліки використання ШІ у валютній діяльності

Переваги	Недоліки
Висока точність прогнозування	Упередженість алгоритмів
Автоматизація комплаєнсу	Висока вартість впровадження
Персоналізація продуктів	Потреба в прозорості рішень

В Україні теж відбувається поступове перейняття світових практик у валютній сфері банків. НБУ активно докладає зусиль для оновлення фінансової інфраструктури, включно з тестуванням цифрової гривні, що здатна суттєво полегшити міжбанківські валютні операції та зменшити витрати на їхнє проведення. Українські банки інтегрують API-інструменти з метою автоматизації валютних переказів, вдосконалюють системи комплаєнсу відповідно до міжнародних вимог AML/CFT, та застосовують сучасні механізми управління валютними ризиками.

В Україні проєкт цифрової гривні, що отримав назву «E-hryvnia», є важливим елементом в загальній програмі оновлення фінансової інфраструктури. Реалізація цього проєкту покладена на НБУ. На сьогодні проєкт знаходиться в стадії пілотного тестування. Перші випробування розпочалися ще у 2018 році, і з того часу робота над ним постійно триває та вдосконалюється. Відповідно до інформації від НБУ, протягом 2023 року було проведено низку тестувань. Їх метою було вивчення технічних аспектів, готовності технологій та економічної обґрунтованості введення в обіг цифрової валюти. До участі у тестуваннях залучені провідні фінансові установи України. Серед них – ПриватБанк, Ощадбанк та Укрексімбанк. Вони досліджують можливості

інтеграції «Е–hryvnia» у свої платіжні системи. Головна ціль проєкту полягає у створенні дієвого, надійного та прозорого інструменту, що стане альтернативою звичним платіжним системам. Таке рішення має сприяти зниженню операційних витрат і прискоренню міжбанківських операцій з валютою.

Технологічною базою для «Е–гривні» є поєднання блокчейн–технологій та централізованих систем контролю, що гарантує високий рівень безпеки та нагляд з боку НБУ. На відміну від децентралізованих криптовалют, на кшталт Bitcoin, цифрова гривня є централізованою валютою (далі - CBDC), що дозволяє регулятору моніторити транзакції та забезпечувати відповідність стандартам AML/CFT. У 2024 році НБУ також запусив тестування смарт–контрактів на основі «Е–гривні», які дають змогу автоматизувати окремі фінансові операції, наприклад, умовні платежі або автоматичне виконання контрактів.

У порівнянні з іншими державами, Україна демонструє помітний поступ у сфері розробки CBDC. Скажімо, Китай наполегливо просуває цифровий юань (e–CNY), що вже активно застосовується в роздрібних розрахунках у таких мегаполісах, як Шеньчжень та Пекін. На відміну від «Е–гривні» цифровий юань орієнтовано перш за все на внутрішній платіжний простір, маючи за мету послаблення залежності від західних платіжних платформ, як от SWIFT. Китайська система базується на власному централізованому блокчейн–рішенні, яке забезпечує високу швидкість транзакцій, проте обмежує анонімність користувачів. У Швеції проєкт e–krona сфокусований на роздрібних платежах у контексті скорочення обігу готівки. На відміну від України, Швеція вдається до гібридної моделі, поєднуючи блокчейн–технології та традиційні банківські системи, щоб забезпечити взаємодію з існуючою фінансовою інфраструктурою.

Унікальність українського підходу полягає в наголосі на інклюзивності та доступності. «Е–гривні» створюється з огляду на потреби громадян, які мають обмежений доступ до банківських послуг, зокрема у сільській місцевості. Крім того, проєкт враховує виклики воєнного стану, наприклад, потребу у швидких та безпечних транзакціях в умовах кризи. Спільною рисою з іншими країнами є застосування блокчейн–технологій для підвищення прозорості та безпеки, а також прагнення відповідати міжнародним стандартам комплаєнсу.

Негативними аспектами впровадження «E-hryvnia» є значні фінансові витрати на розбудову необхідної технологічної основи, а також потреба у приведенні національного законодавства у відповідність до європейських стандартів.

Окрім високої вартості інфраструктури та кіберзагроз, впровадження «E-hryvnia» може спричинити відтік депозитів із комерційних банків до цифрових гаманців НБУ, що потенційно знизить ліквідність банківського сектору [45]. Це спонукає НБУ до розробки компенсаційних механізмів для банків, зокрема, через субсидування чи пільгове рефінансування. До того ж, узгодження українського законодавства з міжнародними стандартами стосовно CBDC залишається викликом, оскільки потребує приведення у відповідність з нормами ЄС та рекомендаціями міжнародних фінансових організацій.

Окрім цього, питання кібербезпеки виникає, як і в інших державах, адже цифрова валюта може бути вразливою до хакерських нападів. Щоб подолати ці виклики, НБУ співпрацює з міжнародними інституціями, зокрема МВФ та Світовим банком, що надають технічну та фінансову допомогу.

За даними Глобального індексу CBDC, Україна посідає четверте місце серед країн із роздрібними цифровими валютами, демонструючи значний прогрес у пілотуванні проєкту «E-hryvnia». Впровадження цифрової гривні сприятиме підвищенню ефективності платежів, зменшенню операційних витрат і створенню інноваційної платіжної інфраструктури, що стане альтернативою традиційній моделі грошей[46].

Для прискорення еволюції валютного ринку України критично важливо активізувати інтеграцію передових технологій. Серед них особливе місце займають ШІ і блокчейн. Ці рішення здатні суттєво покращити прозорість угод, зменшити ризики, пов'язані з валютними коливаннями, а також оптимізувати витрати на транзакції.

Не менш значущим є процес покращення нормативно-правової бази. Він має відбуватися в руслі зближення з європейськими стандартами та спрямовуватися на посилення регулювання валютних операцій.

Також, першочергове значення має посилення захисту кібернетичних систем. Необхідно забезпечити надійний захист фінансової інфраструктури від потенційних кібернападів та шахрайських дій. Впровадження міжнародного досвіду у валютну діяльність банківських установ є необхідною умовою для підвищення ефективності фінансової системи. Використання цифрових валют, автоматизованих систем управління ризиками, блокчейн–технологій та штучного інтелекту дає змогу значно оптимізувати валютні операції, знизити витрати та покращити рівень безпеки.

Досвід передових держав показує, що всебічний підхід до оновлення валютного ринку, зокрема, діджиталізація операцій, посилення регуляторних норм та використання сучасних технологій, сприяє зростанню прозорості та стійкості фінансової системи.

Водночас, кожна з проаналізованих методик має власні плюси та мінуси. Скажімо, впровадження CBDC веде до зниження витрат на обслуговування фізичних грошей, але потребує великих капіталовкладень у технологічне забезпечення. Блокчейн гарантує високий рівень захисту та швидкість транзакцій, проте вимагає коригування нормативно–правової бази й значних ресурсів для реалізації масштабного впровадження.

Для України є надзвичайно важливим формування власної стратегії інтеграції міжнародного досвіду, беручи до уваги теперішній етап розвитку банківського сектора, економічні умови та необхідність слідування міжнародним стандартам. Подальше впровадження інновацій, удосконалення законодавства та посилення контролю за валютними операціями сприятиме зміцненню фінансової системи держави та підвищенню її стійкості до глобальних викликів.

Інтегрування світового досвіду в валютні операції українських банків не просто збільшить продуктивність їхньої діяльності, але й дасть змогу їм зайняти вигіднішу позицію на світовій фінансовій арені. Застосування найновіших технологій, пристосування перевірених методів управління ризиками та приведення діяльності до міжнародних вимог сприятиме зміцненню фінансової стійкості й підвищенню довіри до банківської системи держави.

ВИСНОВКИ

Дослідження, проведене в рамках кваліфікаційної роботи, присвячене аналізу валютних операцій АТ «ОТП Банк» та розробці напрямів їх вдосконалення, дозволило досягти поставлених завдань. Узагальнені результати дослідження відображають актуальність теми в умовах глобалізації фінансових ринків, волатильності валютних курсів та стрімкого розвитку цифрових технологій. Нижче наведено висновки та пропозиції, структуровані відповідно до завдань, визначених у вступі до роботи.

1. Визначено сутність, класифікацію та нормативно–правове регулювання валютних операцій банківських установ. Валютні операції є головним елементом діяльності комерційних банків, що гарантує їхню конкурентоспроможність на міжнародному та національному ринках. Зроблений аналіз продемонстрував, що валютні операції включають купівлю–продаж валюти, конвертацію, міжнародні перекази, хеджування та інші операції, які класифікуються за функціональним призначенням, економічним змістом, юридичним аспектом і рівнем фінансового контролю. Нормативно–правова база в Україні, включаючи закони «Про банки та банківську діяльність», постанови НБУ та міжнародні стандарти (МВФ, FATF), визначає чіткі рамки для регулювання валютних операцій, хоча вимагає адаптації до сучасних викликів, таких як цифрові валюти та блокчейн. Вплив валютного ринку на банки проявляється через валютні ризики, прибутки, ліквідність і довіру клієнтів, що вимагає виваженого підходу до управління цими операціями.

2. Проведено аналіз діяльності та фінансового стану АТ «ОТП Банк» за 2021–2023 роки. Аналіз діяльності АТ «ОТП Банк» засвідчив його стабільну позицію на українському фінансовому ринку завдяки 100% іноземному капіталу, розвиненій регіональній мережі (72 відділення у 2023 році) та широкому спектру послуг для фізичних і юридичних осіб. Фінансовий стан банку характеризується міцною капітальною базою, про що свідчать коефіцієнти надійності (15% у 2023 році при нормі $\geq 5\%$) та достатності капіталу (17% при нормі $\geq 10\%$). Проте у 2023 році спостерігалось зниження рентабельності активів (0,59% при нормі $> 1\%$) та

капіталу (5,13% при нормі >15%), що може бути пов'язане зі скороченням кредитної активності та зростанням витрат в умовах воєнного стану. Позитивною є висока чиста процентна маржа (8,75% у 2023 році при нормі $\geq 4,5\%$) та ефективне використання зобов'язань у дохідних активах (67% при нормі $\geq 50\%$). Банк демонструє стійку ліквідність, з коефіцієнтами LCR у гривні (257,87%) та іноземній валюті (302,19%) значно вище нормативу НБУ (100%).

3. Здійснено аналіз валютних операцій АТ «ОТП Банк» та виявлено їх особливості. Валютні операції АТ «ОТП Банк» включають купівлю–продаж валюти, конвертацію, валютні свопи, міжнародні перекази («OTR Express») та експертизу експортно–імпортних договорів, з акцентом на підтримку малого та середнього бізнесу. Аналіз за 2021–2023 роки показав пріоритет гривневих операцій (ставки за кредитами до 20,35% у 2023 році) через вищу прибутковість та регуляторні обмеження на валютні продукти. Курси USD/UAH та EUR/UAH зросли на 35% та 23,4% відповідно, що підкреслює зростання валютних ризиків. Маржа валютних операцій збільшилася з 30 до 60 копійок за долар, забезпечуючи стабільний прибуток від конверсій. Чиста валютна позиція в гривнях та доларах зросла (+57,1% та +62% у 2022–2023 роках), тоді як від'ємна позиція в євро (–1807059 тис. грн у 2023 році) вказує на потребу диверсифікації. Високі коефіцієнти ліквідності підтверджують здатність банку протистояти кризовим явищам, зокрема відтоку депозитів у 2022 році.

4. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення валютних операцій АТ «ОТП Банк» та оцінено їх економічну ефективність. Для підвищення ефективності валютних операцій АТ «ОТП Банк» запропоновано комплекс заходів, що охоплюють оптимізацію управління валютними ризиками, розвиток цифрових технологій та впровадження міжнародного досвіду.

– Управління валютними ризиками: Рекомендується впровадження синтетичних позицій та валютних опціонів як найефективніших інструментів хеджування від'ємної позиції в євро, що забезпечують прибуток від +35237,6505 до +125590,6005 тис. грн при девальвації гривні 5–15%. Використання ШІ та великих мовних моделей (LLM) підвищить точність прогнозування валютних

курсів на 15–20%, а стрес–тестування за сценарієм девальвації 20–30% дозволить підготуватися до кризових ситуацій.

– Цифрові технології: Впровадження блокчейн–технологій, мультивалютних рахунків, SWIFT та інтеграція з фінтех–компаніями прискорить міжнародні платежі та знизить витрати до 30%. Інтеграція з CBDC («E–hryvnia») та стейблкоїнами сприятиме фінансовій інклюзії та залученню нових клієнтів.

– Міжнародний досвід: Адаптація практик SWIFT GPI, систем комплаєнсу (AML/CFT) та ШІ–аналітики (як у HSBC чи Goldman Sachs) підвищить прозорість і безпеку операцій. Впровадження «E–hryvnia» може скоротити операційні витрати, але потребує інвестицій у кібербезпеку та регуляторну адаптацію. Економічна ефективність пропозицій підтверджується аналізом хеджування, де синтетичні позиції мають найнижчі витрати (1%), а також світовим досвідом, який вказує на зниження транзакційних витрат до 30% при використанні блокчейну. Впровадження ШІ та CBDC сприятиме підвищенню прибутковості та конкурентоспроможності банку в довгостроковій перспективі, хоча потребує початкових інвестицій і навчання персоналу.

Запропоновані заходи є реалістичними в контексті стратегії АТ «ОТП Банк», спрямованої на цифровізацію та інновації, і враховують поточні виклики українського фінансового ринку, зокрема воєнний стан і регуляторні обмеження. Їх впровадження сприятиме зміцненню фінансової стабільності, зниженню валютних ризиків і підвищенню довіри клієнтів, що забезпечить банку провідну позицію на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко І. Г. Валютні операції як інструмент у механізмі легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2024. Вип. 1. С. 5–10.
2. Остапенко Т. Г., Данілова Е. І., Попова Д. В. Міжнародні кредитно–розрахункові та валютні операції як складова корпоративного бізнесу. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Економічні науки*. 2023. Вип. 3. С. 93–102.
3. Заячківська О. В., Хібеба Б. М. Валютні операції у контексті зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2020. Вип. 4. С. 56–63.
4. Дутчак Р. Р., Дутчак В. Ф. Правовий аналіз документів бухгалтерського обліку про валютні операції підприємств у вирішенні господарських спорів із банками. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 58(2). С. 114–120.
5. Холодна Ю. Валютне регулювання в Україні: сучасні тенденції та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. № 68. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-130>
6. Шапран Н. Тенденції розвитку валютного ринку України в період війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-19>
7. Макаренко Ю., Вітер К. Аналіз сучасного стану та тенденцій функціонування валютного ринку України. *Економічна наука*. 2022. № 2. С. 42–49. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.2.42>
8. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96–ВР (із змінами і доповненнями). База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 21.05.2025). (дата звернення: 02.05.2025).

9. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473–VIII (із змінами і доповненнями). База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473–19#Text> (дата звернення: 02.05.2025).

10. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679–XIV (із змінами і доповненнями). База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679–14#Text> (дата звернення: 02.05.2025).

11. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121–III (із змінами і доповненнями). База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121–14#Text> (дата звернення: 02.05.2025).

12. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755–VI (із змінами і доповненнями). База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755–17#Text> (дата звернення: 02.05.2025).

13. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361–IX (із змінами і доповненнями). База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361–20#Text> (дата звернення: 02.05.2025).

14. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану»: Постанова Правління Національного банку України від 24.02.2022 № 18 (із змінами і доповненнями). База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500–22#Text> (дата звернення: 02.05.2025).

15. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591–IX (із змінами і доповненнями). База даних «Законодавство України» / Верховна Рада

України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 02.05.2025).

16. IMF Executive Board Completes the Seventh Review of the Extended Arrangement under the Extended Fund Facility for Ukraine. *International Monetary Fund*. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2025/03/28/pr25081-ukraine-imf-completes-the-7th-rev-of-the-extended-arrangement-under-the-eff> (дата звернення: 02.05.2025).

17. National Bank of Ukraine. Огляд інфляції НБУ за 2022 рік. *National Bank of Ukraine*. URL: <https://bank.gov.ua/en/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-inflyatsiyi-u-2022-rotsi> (дата звернення: 02.05.2025).

18. Національний банк України. НБУ зафіксував офіційний курс гривні до долара США на новому рівні та вжив низку додаткових заходів для збалансування валютного ринку та підтримання стійкості економіки в умовах війни. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-zafiksuvav-ofitsiyniy-kurs-grivni-do-dolara-ssha-na-novomu-rivni-ta-vjiv-nizku-dodatkovih-zahodiv-dlya-zbalansuvannya-valyutnogo-rinku-ta-pidtrimannya-stiykosti-ekonomiki-v-umovah-viyni> (дата звернення: 02.05.2025).

19. Національний банк України. Національний банк України підвищив облікову ставку до 25%. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-pidvischiv-oblikovu-stavku-do-25> (дата звернення: 02.05.2025).

20. Contribuidores dos projetos da Wikimedia. Grívnia – Wikipédia, a enciclopédia livre. *Wikipédia, a enciclopédia livre*. URL: <https://pt.wikipedia.org/wiki/Grívnia> (дата звернення: 02.05.2025).

21. A timeline of the Fed's '22-'23 rate hikes & what caused them. *The Street*. URL: <https://www.thestreet.com/fed/fed-rate-hikes-2022-2023-timeline-discussion> (дата звернення: 02.05.2025).

22. Ukraine could lose \$6 bln in grain exports with ports blocked. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/business/ukraine-could-lose-6-bln-grain-exports-with-ports-blocked-2022-03-21/> (дата звернення: 02.05.2025).

23. Ukraine prepares to ease wartime capital controls further to help exporters. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/markets/currencies/ukraine-prepares-ease-wartime-capital-controls-further-help-exporters-2025-03-20/> (дата звернення: 02.05.2025).

24. Незламна Україна: 5 головних економічних перемог 2023 року. *Мінфін – все про фінанси: новини, курси валют, банки*. URL: <https://minfin.com.ua/ua/invest/articles/nesokrushimaya-ukraina-5-glavnyh-ekonomicheskikh-pobed-2023-goda/> (дата звернення: 02.05.2025).

25. Річний звіт 2022. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2022.pdf.

26. ING lifts 2024 total income guidance to more than 22 billion euros. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/business/finance/ing-sees-2024-total-income-excess-22-blb-euros-2024-08-01/> (дата звернення: 02.05.2025).

27. Історія обмінного курсу USD до UAH у 2023 році / *Exchange-Rates.org*. URL: <https://www.exchange-rates.org/exchange-rate-history/usd-uah-2023> (дата звернення: 02.05.2025).

28. Звіт про фінансову стабільність. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/en/stability/report?utm_source (дата звернення: 02.05.2025).

29. Національний банк України. Про роботу банківської системи та валютного ринку з 24 лютого 2022 року в умовах воєнного стану по всій території України. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pro-robotu-bankivskoyi-sistemi-ta-valyutnogo-rinku-z-24-lyutogo-2022-roku-za-umovi-voyennogo-stanu-po-vsiy-teritoriyi-ukrayini> (дата звернення: 02.05.2025).

30. Нацбанк запровадив нові валютні обмеження – *BBC News Україна*. *BBC News Україна*. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2014/09/140922_nbu_restrictions_zsh (дата звернення: 02.05.2025).

31. Використання форвардних контрактів для хеджування валютних ризиків на практиці. *Національний банк України*.

URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/oshveda%20NBU_pr_05022020.pdf?v=13.

32. Звіт про фінансову стабільність грудень 2022. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H2.pdf?utm_source (дата звернення: 02.05.2025).

33. ОТП Банк. Фінансова звітність. *АТ «ОТП Банк»*. URL: <https://www.otpbank.com.ua/>.

34. Консолідований річний звіт. *АТ «ОТП Банк»*. URL: https://www.otpbank.com.ua/upload/medialibrary/451/6qbv2rfzgyi2vz4asgiae3s1he40o1pi/2023_cons.pdf.

35. Лисенок О. В. Фінансовий аналіз II (Аналіз банківської діяльності) [Електронний ресурс]: конспект лекцій для здобувачів освіт. ступ. «Бакалавр» спец. 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освіт.–проф. програми «Фінанси, банківська справа та страхування» ден. та заоч. форм навч.; Нац. ун–т харч. технол. Київ : НУХТ, 2021. 241 с.

36. Коба Б. О., Половенко Л. П. Статистичне дослідження валютних курсів на основі використання штучного інтелекту. Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень. 2024. С. 240–242. URL: <https://jpasmd.donnu.edu.ua/article/view/16772>

37. Yang J., Tang Y., Li Y., Zhang L., Zhang H. Cross–Asset Risk Management: Integrating LLMs for Real–Time Monitoring of Equity, Fixed Income, and Currency Markets. arXiv: електрон. наук. фахове вид. 2025. № 2504.04292. URL: <https://arxiv.org/pdf/2504.04292> (дата звернення: 04.05.2025).

38. Лавренюк В., Лук'янчук Д. Управління валютним ризиком банку в умовах турбулентності на світових фінансових ринках. *Бізнесінформ*. 2020. Т. 11, № 514. С. 288–295.

39. Глухова В., Крот Л.М., Онищенко О.В., Козирева А.В. Моделювання в системі управління валютними ризиками банку. *Scientific Bulletin of PUET: Economic Sciences*. 2023. № 3(109). С. 19–23.

40. Болотіна Є., Анна П., Пішеніна Т. Цифрові технології банківської сфери: особливості розвитку, перспективи та загрози. Здобутки економіки: перспективи та інновації. 2024. № 9. С. 1–19.

41. Штефан Л. Грошовий обіг в епоху цифрових інновацій: перспективи електронних та віртуальних валют. *Економіка та суспільство*. 2024. № 69. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-120> (дата звернення: 05.05.2025).

42. Савченко М. В., Ковальова О. І., Козачишина А. С. Детермінанти цифровізації сфери міжнародних валютно-фінансових відносин. *Економіка і організація управління*. 2020. № 3. С. 155–166.

43. Шишкіна О. Вплив фінтех інновацій на глобальні валютні ринки. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2023. № 4. С. 307–320.

44. Hayes A. How Banking Is Adapting Blockchain Technology. *Investopedia*. URL: https://www.investopedia.com/articles/investing/083115/blockchain-technology-revolutionize-traditional-banking.asp?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 05.05.2025).

45. Weber P., Carl K. V., Hinz O. Applications of Explainable Artificial Intelligence in Finance—a systematic review of Finance, Information Systems, and Computer Science literature. *Management Review Quarterly*. 2023. URL: <https://doi.org/10.1007/s11301-023-00320-0> (дата звернення: 05.05.2025).

46. Чернишова О., Возняковська К., Башлай С. Світовий досвід розвитку цифрових валют центральних банків і його впровадження в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. № 33. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-87> (дата звернення: 05.05.2025).

ДОДАТКИ

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ОТП БАНК»

Окремий звіт про фінансовий стан
станом на 31 грудня 2023 року
(у тисячах українських гривень)

	Примітки	31 грудня 2023 року	31 грудня 2022 року
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	4	10,827,171	4,749,260
Кредити та аванси банкам	5	21,491,993	21,720,592
Кредити та аванси клієнтам	6	24,861,899	29,892,900
Інвестиції в цінні папери	7	43,360,299	32,852,589
Похідні фінансові активи		-	3,246
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства	8	139,143	139,143
Інвестиційна нерухомість		24,634	24,634
Поточні податкові активи		40	5
Відстрочені податкові активи	17	-	65,407
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	9	486,795	362,306
Основні засоби	9	684,883	802,462
Інші фінансові активи	10	114,674	330,426
Інші нефінансові активи	10	51,951	62,568
Загальна сума активів		102,043,482	91,005,538
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків		15,211	231
Кошти клієнтів	11	81,855,086	77,736,460
Похідні фінансові зобов'язання		22,758	9,233
Інші залучені кошти		53	159
Поточні зобов'язання з податку на прибуток		2,683,009	119,500
Забезпечення:			
Резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії	24	246,958	301,643
Інші фінансові зобов'язання	12	1,162,001	1,070,480
Інші нефінансові зобов'язання	12	162,478	137,164
Відстрочені податкові зобов'язання	17	76,907	-
Загальна сума зобов'язань		86,224,461	79,374,870
КАПІТАЛ			
Статутний капітал	22	6,186,023	6,186,023
Нерозподілений прибуток		7,484,733	3,772,426
Емісійний дохід	22	405,075	405,075
Результат від операцій з акціонером	22	1,236,294	1,236,294
Інші резерви		506,896	30,850
Загальна сума власного капіталу		15,819,021	11,630,668
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		102,043,482	91,005,538

Затверджено до випуску керівництвом АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ОТП БАНК» та підписано від його імені:

Володимир Мудрий
Голова Правління

19 квітня 2024 року

Примітки, надані на сторінках 08-103, є невід'ємною частиною цієї окремої фінансової звітності.

Наталія Дюба
Головний бухгалтер

19 квітня 2024 року

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ОТП БАНК»

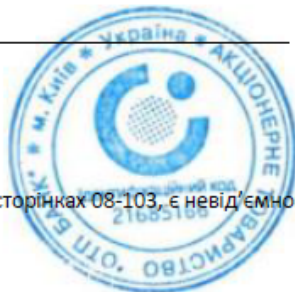
**Окремий звіт про прибуток або збиток
за рік, який закінчився 31 грудня 2023 року
(у тисячах українських гривень)**

	Примітки	2023	2022
Процентні доходи, у т.ч.:	13	12,121,526	8,787,828
Процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	13	12,109,061	8,774,395
Інші процентні доходи	13	12,465	13,433
Процентні витрати	13	(3,480,867)	(1,981,446)
Чистий процентний дохід (Чисті процентні витрати)	13	8,640,659	6,806,382
Комісійні доходи	14	1,869,768	1,785,441
Комісійні витрати	14	(739,463)	(663,787)
Інші доходи		91,475	128,973
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток		(102,552)	100,893
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		(24,491)	(7,847)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		378,182	713,690
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		206,885	70,226
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	15	120,458	(5,658,273)
Інші витрати	16	(220,011)	(134,244)
Інші прибутки (збитки), у т.ч.:		(129,729)	(100,474)
- Збиток від модифікації фінансових активів		(129,729)	(100,254)
Витрати на виплати працівникам	16	(1,679,418)	(1,408,154)
Амортизаційні витрати	16	(341,058)	(341,116)
Інші адміністративні та операційні витрати	16	(647,867)	(565,299)
Прибуток (збиток) до оподаткування		7,422,838	726,411
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	17	(3,710,531)	(129,305)
Прибуток (збиток) за рік		3,712,307	597,106
Прибуток на акцію			
Середньозважена кількість простих акцій в обігу		499,238	499,238
Базисний та розбавлений прибуток на акцію, в українських гривнях		7,436	1,196

Затверджено до випуску керівництвом АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ОТП БАНК» та підписано від його імені:

Володимир Мудрий
Голова Правління

19 квітня 2024 року

Наталя Дюба
Головний бухгалтер

19 квітня 2024 року

Примітки, надані на сторінках 08-103, є невід'ємною частиною цієї окремої фінансової звітності.

Акціонерне товариство «ОТП БАНК»

Окремий звіт про фінансовий стан
станом на 31 грудня 2021 року
(у тисячах українських гривень)

	Примітки	31 грудня 2021 року	31 грудня 2020 року (як реклаसифіковано)
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	4	3,870,163	3,510,420
Кредити та аванси банкам	5	9,129,391	13,628,078
Кредити та аванси клієнтам	6	40,460,458	27,638,193
Інвестиції в цінні папери	7	14,627,919	12,503,675
Похідні фінансові активи		8,376	10,561
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства	8	139,143	139,143
Інвестиційна нерухомість		26,075	27,857
Поточні податкові активи		110	90
Відстрочені податкові активи	16	68,847	76,544
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	9	344,801	358,631
Основні засоби	9	948,483	822,412
Інші фінансові активи	10	118,981	98,434
Інші нефінансові активи	10	76,697	110,869
Загальна сума активів		69,819,444	58,924,907
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків		1,225	132
Кошти клієнтів	11	57,064,997	47,838,522
Похідні фінансові зобов'язання		4	844
Інші залучені кошти		176	267
Резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		298,908	279,484
Інші фінансові зобов'язання	12	1,106,276	1,043,519
Інші нефінансові зобов'язання	12	137,788	109,274
Поточні зобов'язання з податку на прибуток		149,689	81,304
Загальна сума зобов'язань		58,759,063	49,353,346
КАПІТАЛ			
Статутний капітал	22	6,186,023	6,186,023
Нерозподілений прибуток		3,175,320	1,630,209
Емісійний дохід	22	405,075	405,075
Результат від операцій з акціонером	22	1,236,294	1,236,294
Інші резерви		57,669	113,960
Загальна сума власного капіталу		11,060,381	9,571,561
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		69,819,444	58,924,907

Затверджено до випуску керівництвом АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ОТП БАНК» та підписано від його імені

Володимир Мудрий
Голова Правління

17 серпня 2022 року

Наталя Дюба
Головний бухгалтер

17 серпня 2022 року

Примітки, надані на сторінках 8-112, є невід'ємною частиною цієї окремої фінансової звітності.

Акціонерне товариство «ОТП БАНК»
Окремий звіт про прибуток або збиток
за рік, який закінчився 31 грудня 2021 року
(у тисячах українських гривень)

	Примітки	2021	2020 (як рекласифіковано)
		За наростаючим підсумком із початку року до дати звітності	За наростаючим підсумком із початку року до дати звітності
Процентні доходи, у т.ч.:	13	5,770,296	4,962,915
Процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	13	5,740,629	4,943,088
Інші процентні доходи	13	29,667	19,827
Процентні витрати	13	(1,129,067)	(1,409,227)
Чистий процентний дохід (Чисті процентні витрати)	13	4,641,229	3,553,688
Комісійні доходи	14	1,989,949	1,684,106
Комісійні витрати	14	(700,725)	(567,220)
Інші доходи		102,884	104,883
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток		231,419	(402,922)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		183,338	79,306
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		301,288	692,833
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		(202,227)	95,761
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	15	(789,663)	(1,030,570)
Інші витрати	16	(118,864)	(75,384)
Інші прибутки (збитки)		(13,340)	(18,917)
Витрати на виплати працівникам	16	(1,328,609)	(1,144,668)
Амортизаційні витрати	16	(316,322)	(238,128)
Інші адміністративні та операційні витрати	16	(629,626)	(613,419)
Прибуток (збиток) до оподаткування		3,350,731	2,119,349
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	17	(605,620)	(385,627)
Прибуток (збиток) за рік		2,745,111	1,733,722
Прибуток на акцію			
Середньозважена кількість простих акцій в обігу		499,238	499,238
Базисний та розбавлений прибуток на акцію, в українських гривнях		5,499	3,473

Затверджено до випуску керівництвом АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ОТП БАНК» та підписано від його імені:

Володимир Мудрий
Голова Правління

17 серпня 2022 року

Наталія Дюба
Головний бухгалтер

17 серпня 2022 року

Примітки, надані на сторінках 8-112, є невід'ємною частиною цієї окремої фінансової звітності.